

Digitaal populisme in Japan

Een liefdesspel tussen de rechtse internetstem en politiek activist Sakurai Makoto

Stevie Poppe

Bachelorpaper aangeboden binnen de opleiding
bachelor in de Japanologie.

Promoter: prof. dr. Dimitri Vanoverbeke

Begeleider: Hans Coppens

Academiejaar 2016 - 2017

Deze bachelorpaper telt 98,384 tekens, spaties inbegrepen. De literatuurlijst, Japanse inleiding en bijlagen worden daar niet bijgeteld.

Onderzoeksthema

Het gebruik van sociale media en internet door rechts-populistische instellingen in Japan.

Onderzoeksvraag

Creëert het internet in Japan een voedingsbodem voor populistten? Indien zo, op welke wijze verschilt dat Japan populisme van het populisme in West-Europa, en welke sporen laat het achter in het huidige Japanse politieke discours?

Abstract

De groei aan rechtspopulistische bewegingen in Europa en de Verenigde Staten leidt tot een vernieuwde interesse in studies rond populisme en, meer specifiek, het aandeel van (sociale) media daarin. Ook in Japan wordt het internet en meer specifiek (anonieme) computerondersteunde communicatie in verband gebracht met een groei aan rechtspopulistische volksbewegingen. Zo argumenteren Yasuda (2012), Yamaguchi (2013) en Morris-Suzuki (2015) dat het internet door ophefmakende groeperingen als de uiterst nationalistische volksbeweging *Zaitokukai* (在特会) niet alleen gebruikt wordt voor de organisatie van activiteiten, maar dat ook het ontstaan van die groepen zelf terug te leiden valt naar internetcommunicatie. Meer specifiek wordt het internet in verband gebracht met een groeiende extreemrechtse internetbeweging bekend onder de koepelterm *netto uyoku* (ネット右翼), ruwweg vertaald als de rechtse internetstem. Deze paper heeft als doel die relatie tussen computerondersteunde communicatie en populisme in Japan in kaart te brengen. Om dat te doen bouwt deze paper eerst een conceptueel kader op over (digitaal) populisme door middel van een literatuurstudie over recent onderzoek naar populisme, sociale media en Japan. Vervolgens houdt deze paper een casestudy die toespitst op de invloedrijke politieke activist Sakurai Makoto, en de *netto uyoku* als het te mobiliseren electoraat. Door middel van een sociale identiteitsbenadering geeft deze paper een eerste aanzet om het gedrag van de *netto uyoku* te verklaren, en poogt zo de notie van digitaal populisme verder te conceptualiseren. Ten slotte voert deze paper een kwantitatieve tekstanalyse uit op een substantieel deel van Sakurai Makoto's Twittergebruik om hem empirisch te koppelen aan populisme als ideologie. Deze paper concludeert dat het gebruik van sociale media en anonieme fora als 2channel in Japan zodanig verspreid geraakte dat het een uitstekende omgeving biedt voor politieke doeleinden, maar ook om een populistisch en nativistisch discours te normaliseren. Populistische ideologieën onder de *netto uyoku* vinden we vooral terug in de antagonisatie van een veronderstelde anti-Japanse beweging onder de Koreaanse diaspora, de Japanse buurlanden, de politieke linkervleugel en massamedia. Die entiteiten worden geplaatst als vijand van een geïdealiseerde homogene en patriottische Japanse stem die wordt opgeroepen om zich te daar tegen te verzetten. Ten slotte plaatst de literatuur Sakurai Makoto als spilfiguur binnen de *netto uyoku*, en staft een kwantitatieve tekstanalyse de stelling dat Sakurai's populisme, niet ongelijk aan dat in onder andere West-Europa en de Verenigde Staten, sterk aansluit bij die nativistische reactionaire populistische ideologieën.

Keywords

Netto-uyoku, Zaitokukai, cybernationalisme, digitaal populisme, Sakurai Makoto

Inhoudsopgave

日本語要旨	1
0 Inleiding	2
1 Digitaal Populisme in Japan	4
1.1 Populisme – een Conceptueel Kader	4
1.1.1 Het Volk, de Elite en de Volkswil	4
1.1.2 Populisme en Macro-Economie	5
1.1.3 Het Japans Model van Populisme (<i>Nihon-gata Popyurizumu</i> 日本型ポピュリズム)	6
1.2 E-democratie en ‘Digitaal Populisme’	8
1.3 E-democratie, (Digitaal) Populisme en Japan	10
2 De Netto-Uyoku (ネット右翼)	12
2.1 Ideologie en Definitie	13
2.1.1 Anti-Koreaans en/of anti-Chinees sentiment (<i>kenkan kenchū</i> 嫌韓嫌中)	14
2.1.2 Politieke Voorkeur	16
2.1.3 Internetcommunicatie	16
2.2 Theoretische Benadering	19
2.2.1 Verbeelde (cyber)Gemeenschappen	20
2.2.2 SIDE-model	20
2.2.3 Referent Informational Influence Theory	21
2.3 Conclusie	22
3 Sakurai Makoto (桜井誠)	23
3.1 Achtergrond	23
3.2 Activisme	23
3.3 Zaitokukai	24
3.3.1 Demografie	25
3.3.2 Betogingen	25
3.3.3 Reactie	27
3.3.4 Internet	27
3.3.5 Strategie	28
3.4 Politieke carrière	28
3.4.1 Gouverneursverkiezingen	28
3.4.2 Japan First Party (<i>Nippon daiichi tō</i> 日本第一党)	29
3.5 Ideologieën	30
4 Conclusie en Verder Onderzoek	33
A Bijlagen	34
A.1 Methodologie	34
A.1.1 Twitter Datamining	34
A.1.2 Dataset van Makato Sakurai	34
A.1.3 Frequentieanalyse	35
Referenties	37

日本語要旨

タイトル

日本における「デジタル・ポピュリズム」 — ネット右翼と桜井誠

氏名

スティーヴィー・ポッペ

要旨

欧州における右翼ポピュリズムの高揚が、ポピュリズムに関し、より具体的にはポピュリズムとソーシャルメディア（SNS）のつながりに関する研究を前進させた。日本でも、インターネットとコンピュータ・メディア・コミュニケーション（CMC）はポピュリスト運動と右傾化に関連付けられている。更に、安田（2012）、山口（2013）および Morris-Suzuki（2015）はインターネットが「在日特権を許さない市民の会」（在特会）のような極端な民族主義的市民団体による活動の組織のために使用されているだけでなく、そのグループの基礎自体も CMC によるものだと及し、そのグループの基礎がインターネット上で右翼的な発言をする人物、いわゆるネット右翼に関連しているとする。そこで、本稿は CMC と日本におけるポピュリズムの関係を明らかにする。

そのため、本稿はまず（デジタル）ポピュリズムの概念的枠組みを示す。それは、ポピュリズム、SNS、そして日本との関係に関する最近の研究を検討することにより行う。次に、本稿は影響力がある政治活動家の桜井誠と彼によって動員された有権者のネット右翼に焦点を当てた事例研究を行う。ここでは、社会的アイデンティティ・アプローチを通じて、ネット右翼の行動を明らかにする最初の試みを提供し、さらに既存のデジタルポピュリズムの概念を再定義することを目指す。最後に、桜井誠のイデオロギーを定量的にポピュリズムに関連付けるために本稿は桜井誠のツイッター活用の部分にテキストの定量分析を行う。

本稿の結論では、まず、SNS や「2ちゃんねる」のような匿名掲示板は、日本で広く普及され、政治的目的のため、更にポピュリスト的な排外主義のイデオロギーを普遍化するための優れた環境を提供するものであるとした。そして、ネット右翼によるポピュリスト的なイデオロギーは主に在日コリアン、近隣諸国、左翼系、マスメディアに見られるような反日運動に対しての拮抗作用と関連しており、その理論に従えば、これらの実体はポピュリスト的なイデオロギーの敵として理想主義的・単一民族主義的・愛国的な日本人によって批判される。最後に、文献は桜井誠をネット右翼に関する著名人と見なしており、更に、定量分析により、桜井誠のイデオロギーが欧州におけるポピュリズムのような排外主義や反動主義のイデオロギーと多くの関連があることを実証した。

0 Inleiding¹

De tweede helft van 2016 is politiek rumoerig. In Japan haalt de LDP-Komeitocoalitie een tweederdemeerderheid in het Hoger Huis, voldoende om een veelbesproken grondwettelijke revisie door te kunnen voeren. In Zuid-Korea wordt president Park Geun-hye wegens een politiek schandaal afgezet. In West-Europa spreekt men van een opmars van rechts-populistische partijen, en daadwerkelijk halen én het pro-Brexitkamp in het Brits EU-referendum, én Donald Trump als presidentiële kandidaat van de Verenigde Staten een meerderheid. Die latere gebeurtenissen, vaak in één adem naast elkaar genoemd, worden wereldwijd door journalisten en politici bekeken als belangrijke overwinningen voor rechts-populisme. Sterker, onder de noemer ‘post-truth politics’² worden die overwinningen gezien als een keerpunt in politieke campagnevoering (Sismondo 2017).

Om die groei te verklaren ontstaat er een vernieuwde interesse in studies rond populisme en, meer specifiek, het aandeel van (sociale) media daarin. Onder andere Kim (2009), Rolfe (2016), Alvares en Dahlgren (2016), en Engesser e.a. (2017) observeren in het internet een mogelijkheid tot rechtstreeks contact met de kiezer en een grotere mobilisatiecapaciteit. Zo wordt bijvoorbeeld geargumenteerd dat het Twitter-gebruik van huidig Amerikaans president Trump een cruciaal onderdeel van zijn campagne is geweest (Ott 2017). Sociale netwerkdiensten als die van Google, Twitter en Facebook dragen daartoe bij in de vorm van onder andere zogenaamde *filter-bubbles*³ (Zimmermann 2017), en op sociologisch niveau dragen meer anonieme fora als Reddit en 4chan juist bij uit sociologische gevolgen die die anonimiteit met zich meebrengt.

Deze bachelorproef onderzoekt of ook in Japan de ontwikkeling van het internet bijdraagt als voedingsbodem voor populisme en zijn sporen achterlaat in het huidige Japanse politiek discours. Zo argumenteren Yamaguchi (2013) en Yasuda (2012) dat het internet door ophefmakende groeperingen als de uiterst nationalistische volksbeweging *Zaitokukai* (在特会)⁴ niet alleen gebruikt wordt voor de organisatie van activiteiten, maar dat ook het ontstaan van die groepen zelf terug te leiden valt naar internetcommunicatie. Meer specifiek wordt het internet in verband gebracht met een groeiende extreemrechtse internetbeweging bekend onder de koepelterm *netto uyoku* (ネット右翼, hierna afwisselend naar verwezen met de neologismen ‘net-rechts’ en ‘net-rechtsen’).⁵ Ondanks het laag aantal aanwezigen op protestacties en een laag geschatte aantal net-rechtsen onder Japanse internetgebruikers (Yasuda 2012) zijn er toch verschillende gebeurtenissen die een verschuiving in de Japanse maatschappij aantonen: het stijgend gebruik van sociale netwerkdiensten (SNS) door Japanse politici, het dalend vertrouwen in traditionele media door Japanse burgers, en de opkomst van een nieuwe, toegankelijker golf van rechts-populistische bewegingen als de *Zaitokukai* en *Shukenkai* (主権会).⁶

Het eerste hoofdstuk van deze paper bouwt een conceptueel kader rond (digitaal) populisme om vervolgens bestaand onderzoek van een verondersteld Japans populisme en recente ontwikkelingen met betrekking tot het internet te bespreken. Wegens de beperkte omvang van deze paper zal het

¹ Deze paper werd geschreven in de opmaaktalen Markdown en Latex, en is opensource beschikbaar op https://github.com/steviepoppe/bachelor_paper.

² *Post-truth* werd door Oxford Dictionary verkozen tot woord van het jaar in 2016, en wordt door Paelinck (2016) beschreven als ‘omstandigheden waarbij objectieve feiten minder doorwegen dan emoties voor het vormen van de publieke opinie’.

³ Algoritmes die op basis van interesses relatieve inhoud voordragen, waardoor het moeilijk wordt om een neutraal standpunt te houden.

⁴ Afkorting van *Zainichi Tokken o Yurusanai Shimin no Kai* (在日特権を許さない市民の会), vrij vertaald als ‘Associatie tegen het erkennen van Speciale Rechten voor zainichi Koreanen’. *Zainichi* (在日) betekent letterlijk ‘verblijven in Japan’ en kan elke buitenlandse inwoner van Japan aanduiden, maar in deze context verwijst het naar de Koreaanse diaspora onder de noemer *zainichi kankoku*・*chosenjin* (在日韓国・朝鮮人).

⁵ *Netto-uyoku* is een samentreksel van *intanetto* (インターネット) en *uyoku* (右翼) dat de rechtervleugel op het internet aanduidt. Wordt ook pejoratief afgekort als *netouyo* (ネトウヨ). Akihiro Kitada spreekt dan weer over *uyo-chu* (ウヨ厨) gebruikers, een samentreksel van *uyoku* 右翼 (rechtervleugel) en *chūbō* 厨房 (wat gebruikt wordt voor “internet trof” en gekozen werd door de gelijke uitspraak met *chūbō* 中坊, wat op zich een afkorting is voor *Chūgakkō no Bōya* 中学校の坊や). Die term ontstond als reactie op kinderachtige reactionaire berichten doorspekt met anti-linkse of anti-Koreaanse retoriek (Itō, Okabe, en Tsuji 2012, 80–81), maar lijkt nu uit de mode te zijn geraakt.

⁶ Afkorting van *Shuken Kaifuku o Mezasu Kai* (主権回復を目指す会), ‘Associatie gericht op het Herstel van Soevereiniteit’.

focuspunt liggen op rechtspopulisme, met een tweede en derde hoofdstuk als casestudy die toespitst op de relatie tussen de net rechtse stem en politiek activist Sakurai Makoto.⁷ Het tweede hoofdstuk voert eerst een literatuurstudie uit op de net rechtse stem en brengt ze vervolgens, in een poging tot verdere conceptualisatie van digitaal populisme, in verband met modellen rond het effect van internetcommunicatie en anonimiteit op het individu. Het derde hoofdstuk poogt, door middel van een kwantitatieve inhoudsanalyse van zijn Twitteractiviteit, empirisch aan te tonen dat Sakurai Makoto een populist is. Die laatste is namelijk een prominent spilfiguur van de net-rechtse beweging met een niet te verwaarlozen invloedssfeer, verschijnt regelmatig in berichtgeving als oprichter van de *Zaitokukai*, was kandidaat tijdens de gouverneursverkiezingen van Tokio in 2016, en richtte recentelijk de politieke Japan First Party (日本第一党) op.⁸ Ten slotte blikt de conclusie terug op de bevindingen uit deze studie en stelt ze een verder onderzoeksplan voor over zaken die buiten het bereik van deze paper lagen.

Eerder werden die thema's al gedeeltelijk aangehaald door academici en journalisten als Tsuji (2008), Murai (2012), Yasuda (2012), Yamaguchi (2013), Higuchi (2014a) en Morris-Suzuki (2015), maar ondanks een frequente verwijzing naar de rol van het internet in de opkomst van populistten in Japan (Taniguchi 2007; Kobori 2013; Trifu 2013; Lindgren 2015) zijn er weinig stappen gezet om dat concreet te onderzoeken. Deze paper poogt bij te dragen door gebruik te maken van nieuwe methoden van empirisch onderzoek binnenin de sociale en politieke wetenschappen, met name die uit het relatief nieuwe domein van de sociale netwerkanalyse.

⁷ Men beweert vaak dat Sakurai Makoto een bijnaam of *pen name* is. Na een arrestatie van enkele Zaitokukai-leden publiceerde Nikkei News zijn echte naam als 高田誠, door een nieuwsanker uitgesproken als Takata Makoto (HoSyu 2013; News 2013). Omdat hij zijn activiteiten echter blijft organiseren als Sakurai Makoto, zal doorheen deze paper ook die naam gebruikt blijven worden.

⁸ Een partij, opgericht in augustus 2016, met een naamgeving gehaald uit de 'America First'-retoriek van President Trump en doelstellingen analoog aan de populistische Amerikaanse Tea Party, die ontstond als grassroots-beweging.

1 Digitaal Populisme in Japan

1.1 Populisme – een Conceptueel Kader

De notie van populisme als theoretisch concept binnen de politieke wetenschappen kent een moeilijke ontwikkeling. Tot nu toe lijkt er mede uit geografische en tijdsgelateerde contextuele verschillen in definitie,⁹ maar ook door een pejoratieve connotatie die de term met zich meebrengt,¹⁰ geen algemeen aanvaarde definitie te bestaan (Bale, Van Kessel, en Taggart 2011; Mudde 2013). Nochtans toont de adoptie van de term in het mainstream discours als gevolg van politieke verschuivingen in 2016 een nood aan verdere theoretische uitwerking. Met een eerste ‘universeel toepasbare’ definitie opgesteld door Taggart (2000) als basis,¹¹ volgt deze paper Mudde, Kaltwasser (2013), Abts en Rummens (2007, 407 - 409) in hun minimalistische definitie van populisme als ‘*thin-centred ideology*’ – een ideologie eerder dan politieke strategie of retoriek, gereduceerd tot drie basiskennmerken (‘*a model of three logics*’), waardoor populisme als ideologie aanleunt tegen ‘*thick-centred*’ ideologieën als fascisme of nationalisme. De term ‘*thin-centred*’ wordt gebruikt omdat populisme geen kernideeën of uitgebreide visie op de maatschappij oplevert zoals ‘*thick-centred*’ ideologieën dat doen.¹² Die basiskennmerken, hieronder kort besproken, zijn de idee van een homogeen en soeverein volk, de strijd met ‘de elite’, en de volkswil.

1.1.1 Het Volk, de Elite en de Volkswil

Gebruik makend van een wij/zij-dichotomie die vaak nativistisch¹³ is van aard, worden buitenstaanders (de *Andere*) afgebeeld als de morele antagonist van een veronderstelde homogene, van nature goedaardige wij-groep. Die wij-groep kan onder een weinigzeggende, normatieve noemer als ‘het volk’ of ‘*the heartland*’¹⁴ (Taggart 2000) vele vormen aannemen: het ideaalbeeld van één bevolking onder één natie, of net ter verdediging van volksovereïniteit. Laclau plaatst dergelijke terminologie zelfs centraal in zijn definitie van populisme en noemt ze lege omhulsels of *empty signifiers*, symbolen die een proces van abstrahering ondergaan en tenslotte in hun betekenisloosheid dienen ter expressie van universele ideeën (Laclau 2005, 176).¹⁵

Die wij-groep wordt vervolgens onderdrukt door de *Andere*. In populistische ideologieën zal de *Andere* voornamelijk een sociale of economische ‘elite’ innemen (vaak naar verwezen als ‘het establishment’), met als primair kenmerk een machtspositie ten nadele van ‘het volk’. Mudde beschrijft het verband tussen ‘elite’ en economie als specifiek belangrijk voor reeds gezetelde politici, die vaak een gebrek aan politiek succes wijten aan die economische elite (Mudde 2013, 13). Naast de *Andere* als elite wordt vaak ook, in wat beschreven wordt als een nieuwe golf van populisme, geantagoniseerd op basis van etnische afkomst; zij het xenofobie tegenover moslims in West-Europa en de VS, of tegen de Koreaanse diaspora in rechts-populistische retoriek in Japan.

⁹ Mudde plaatst populisme historisch in drie golven: een agrarische golf ontstaan in laat-tsaristisch Rusland en onder de People’s Party in de VS, een socioeconomisch populisme in Zuid-America dat pleitte voor een grotere staatsrol in economische zaken, en een xenofobisch populisme ontstaan in West-Europa met nadruk op cultuur en identiteit.

¹⁰ Eerder dan ideologie waarin een partij zich in kan vinden.

¹¹ Taggart definieert populisme als ideologie aan de hand van volgende universele kenmerken: gevestigde politici of beleid als antagonist, een gebrek aan ‘core values’, reactionisme en fluïditeit (Taggart 2000).

¹² *thick-centred* ideologieën geven verdere inhoud aan populisme. In combinatie met linkse ideologieën zal de strijd tussen ‘het volk’ en ‘de elite’ bijvoorbeeld een klassenstrijd tussen burgerij en de arbeidersklasse aanduiden. In rechtse, nationalistische ideologieën zal etniciteit een belangrijke rol spelen in definitie van ‘het volk’ (Abts en Rummens 2007, 409).

¹³ Mudde verklaart nativisme als een ideologie die stelt dat elementen die niet inherent zijn aan een oorspronkelijke homogene natiestaat (zoals ideeën of personen) een fundamentele dreiging vormen voor die natiestaat.

¹⁴ Taggart beschrijft een *heartland* als een geïdealiseerde voorstelling van de gemeenschap die een populist vertegenwoordigt, als bevolking van een regio gebaseerd op een geromantiseerd verleden (Taggart 2000, 95–98).

¹⁵ Met andere woorden, de term ondergaat als significant of betekenaar in Rousseauiaanse woorden, doorheen verschillende contexten verschillende betekenissen tot hij los staat van enige conceptuele inhoud.

Een derde concept als basiskenmerk van populisme is dat van de volks- of algemene wil, een notie oorspronkelijk geconceptualiseerd door Rousseau als vorm van directe democratie (eerder dan representatieve democratie) waarin het volk rechtstreeks in staat is tot het opstellen van wetten. Als populistisch concept neemt die onder rechtspopulisten vaak echter een nativistische vorm aan dat, door de homogeniteit van een volk te veronderstellen, neigingen heeft tot autoritarisme (Abts en Rummens 2007, 408–9).¹⁶ Mudde, in referentie naar Canovan, argumenteert echter ook dat populisme niet noodzakelijk als anti-democratisch gezien moet worden: uit democratische hoek kan het juist groepen aanduiden die zich niet voldoende gerepresenteerd voelen. Die enerzijds ondermijnende, anderzijds democratisch-corrigerende mogelijkheden leiden tot een ambivalente relatie tussen populisme en democratie (Mudde 2013, p16-17).

Ten slotte kan het begrip populisme als ideologie, om het in Hegeliaanse dialectiek te stellen, enkel bestaan als een directe tegenstelling daarvan bestaat. Door de notie van populisme tot fluïde ideologie met bovenstaande kenmerken te reduceren plaatst hij dat, als een populist die in naam van het volk tegen de elite vecht, recht tegenover de idee van ‘elitisme’, die een zelfde wij/zij dichotomie tussen een intellectuele en cultureel superieure elite plaatst tegenover een ongecultiveerd volk, en pluralisme, dat verschillen in een maatschappij juist als sterkte bestempelt (Mudde 2013).

1.1.2 Populisme en Macro-Economie

Door populisme als fluïde, minimalistische ideologie te definiëren stelt Mudde de mogelijkheid om opkomst en ontwikkeling van populistische partijen te verklaren eerder aan de hand van vraag en aanbod, dan door het electoraat te herleiden naar een makkelijk te manipuleren massa. Hoe groot het aandeel van elk aspect juist is, is niet meetbaar, maar Mudde en Lindgren bevestigen een voorkeur voor supply-side verklaringen. Met demand-side verwijst Mudde naar factoren die een vraag naar populistische partijen creëren: factoren op macroniveau als globalisering, immigratie, een falende economie, enzovoort. Supply-side aan de andere kant wordt verder opgedeeld in externe en interne kenmerken. De interne kant betreft eerder partijstructuren als ‘ideologie, leiderschap, organisatie en internationalisering’. Externe zaken omvatten dan externe instituten en contexten die een opkomst in de hand werken: massamedia, maar ook het politieke systeem als een geheel. Dat geheel aan opdelingen classificeert Lindgren in **Tabel 1.1** (2015).

Tabel 1.1 Opdeling van voorbeelden in de opkomst en ontwikkeling van populistische partijen

Type factoren	Voorbeelden van factoren
Demand-side	Economische depressie Politiek onvermogen en corruptie Crisismodus Het falen van de ontwikkelingsstaat
Supply-side: intern	Ideologie Leiderschap Opbouw organisatie
Supply-side: extern	Versoepelen van het partij-systeem Groei aan zwevende kiezers TV-democratie

(Bron: Lindgren 2015, 588)

In een volgende stap in het opstellen van dit conceptueel kader analyseert deze paper de compatibiliteit van bovenstaand, minimalistisch model met populisme als onderzocht in Japanse literatuur,

¹⁶ Mudde verklaart autoritarisme als ‘het geloof in een strict-geordende maatschappij, met zware straffen op het schenden van regels opgelegd door de autoriteiten’ (Mudde 2007, hfstk. 1).

toegepast op Japan.

1.1.3 Het Japans Model van Populisme (*Nihon-gata Popyurizumu* 日本型ポピュリズム)

De flamboyante verkiezingscampagne en retoriek van voormalig Eerste Minister Koizumi Jun'ichirō, alsook zijn vele economische hervormingen en groeiende populariteit, leiden tot een academische interesse in het populisme in Japan. Lindgren, in zijn onderzoek over Japans populisme, stelt dat populistische kenmerken terug te vinden zijn in anti-establishment retoriek van verscheidene prominente politici gaande van Tanaka Kakuei als zelf-verklaarde stem van het volk (door Schlesinger beschreven als Japan's eerste na-oorlogse populist (1999)), tot meer recente controversiële spelers als Ishihara Shintarō en Hashimoto Tōru, respectievelijk ex-burgemeesters van Osaka en Tokio, en beiden verwant aan de Japan Restoration Party¹⁷ (Lindgren 2015).

Aan het voortouw van studies om Japans populisme te conceptualiseren staat Otake Hideo (2003), gevolgd door Kimura Masato (2006), Matsutani Mitsuru (2009; 2010), Yoshida Tōru (2011), en Kobori Masahiro (2013). Hun onderzoeken vertrekt telkens vanuit een focus op Koizumi, maar behandelt ook een op regionaal niveau ervaren 'golf aan nieuw-populisme' in de vroege jaren 2000. De hervormingen van het Japans politiek model in de jaren '90 heeft namelijk geleid tot een bestaansmogelijk van nieuwe, onafhankelijke politieke spelers, zoals Ishihara en Hashimoto en partijen als de Sunrise Party (*Taiyō no Tō* 太陽の党).

Lindgren, in een samenvatting van Otake's eerste definitie van Japans populisme (*nihon-gata popyurizumu* 日本型ポピュリズム), stelt dat moderne Japanse populistten 'zichzelf afschilderen als buitenstaander', 'politiek reduceren tot een gevecht tussen moreel goed en fout', en 'massamedia op theatrale wijze exploiteren om zichzelf als anti-establishment af te schilderen' (Lindgren 2015, 578) – allemaal kenmerken die compatibel zijn met Mudde's model van een populist die een wij/zij-narratief ten nadele van 'het establishment' creëert, met zichzelf als vertegenwoordiger van de volkswil. Ook Yoshida en Matsutani bekrachtigen Otake's stelling dat een retoriek van 'wij versus zij' gebruikt wordt om een morele strijd te creëren tussen een fundamenteel goede bevolking (met name de populistten en hun volgers) en een gedemoniseerde bureaucratie. Anderzijds maken Otake, Yoshida, en Matsutani wel een onderscheid tussen het populisme terug te vinden onder rechtspopulisten in Europa, en een neoliberal populisme¹⁸ van Koizumi, dat op sociaal en cultureel vlak conservatief is maar vooral neoliberale hervormingen wenst. Yoshida vat het model van modern Japans populisme zelfs samen tot 'neoliberale hervormingen', het 'schrijven van narratieven' (*monogatari no seiji* 物語の政治) en een 'politiek van vijanden maken' (*teki tsukuru seiji* 敵作る政治).¹⁹

In Lindgren's woorden stelt Masato dat er daarom een onderscheid moet gemaakt worden tussen het Europees model en het Japans neoliberale model. Dat, omdat het rechtspopulisme in Europa er geen is dat in Japan voorkomt. Kobori daarentegen argumenteert het tegendeel: naast een liberaal populisme als dat van Koizumi op nationale schaal, ligt dat uitgevoerd door o.a. Ishihara op plaatselijke schaal meer in lijn met het Europees model van nativistisch rechtspopulisme. Dat staft verder Mudde's theorie van een 'thin-centred' populisme fuseerbaar met andere ideologieën. Lindgren legt daar tevens een verband met Betz (1993), die eerder al op gelijkaardige wijze twee vormen van Europees populisme herkende: liberaal en xenofob van aard (Lindgren 2015, 581). Hij typeert aan de hand van dat onderzoek **Tabel 1.2:** een categorisering van mogelijke *thick-centred* ideologieën in Japans populisme.

¹⁷ De Japan Restoration Party, opgericht door Hashimoto Tōru in 2012 en in 2014 hervormd tot de Japan Innovation Party (*Ishin no Tō* 維新の党), wordt ideologisch beschreven als een mengeling van neoliberalisme met elementen van nationalisme en conservatisme.

¹⁸ Neoliberal populisme als een op de markt gericht beleid dat vakbonden antagoniseert en de eigen rol in economie en maatschappij tot een minimum reduceert door het privatiseren van publieke instellingen en reduceren van sociale voordelen (Weathers 2014).

¹⁹ Denk aan Koizumi's sterk beeldende retoriek als 'Ik ga de LDP vernietigen' (*Jimintō o Bukkowasu* 「自民党をぶっ壊す!」).

Tabel 1.2 Potentiële ideologieën in Japanse populisme en voorbeelden van populistische politici die aan die ideologieën voldoen

Ideologie	Voorname standpunten	Voorbeelden van potentiële kandidaten
Neoliberalisme	Neoliberale hervormingen	Koizumi, Hashimoto, Kawamura, Ozawa, Watanabe
Welzijnsoriëntatie	Verdeling van rijkdom	Tanaka, Hatoyama
Anti-materialisme	Kritiek op hebzucht en materialisme	Ishihara
Nativisme	Xenofobe meningen over niet-Japanners	Ishihara, Koizumi?, Hashimoto?
Revisionisme	Herinterpretatie van de Japanse geschiedenis	Ishihara, Koizumi?, Hashimoto?

(Bron: Lindgren 2015, 586)

Kobori bekijkt de impact van populistische ideologieën op het Japanse politieke landschap. De JRP (*Nippon Ishin no Kai* 日本維新の会, Japan Restoration Party) won tijdens de verkiezingen in 2012 bijvoorbeeld 54 zetels en werd daarmee de derde grootste partij in het Lager Huis. Mede-oprichter Hashimoto Tōru won een jaar eerder al burgemeestersverkiezingen in Osaka. Een gevolg daarvan is dat gevestigde partijen geforceerd worden om beleidgeving te assimileren door middel van wat hij beschijft als ‘*blame-avoidance*’ strategieën (Kobori 2013, 108; Lindgren 2015, 579). In Kobori’s woorden beïnvloedt het populisme de publieke opinie namelijk zodanig dat grotere partijen hun beleid wel moeten assimileren om politieke afstraffing te vermijden. Het nationaliseren van de Pinnacle-eilanden²⁰ in 2012 door de sterke steun die het publieke discours gaf aan Ishihara Shintarō en zijn intentie om die over te kopen kan als dergelijk zo’n voorbeeld gezien worden. Horiuchi argumenteert dat, doordat een private aankoop door Ishihara zowel tot overheidskritiek zou kunnen leiden als tot provocatie van China, de Democratische Partij Japan (DPJ) werd geforceerd tot een positie van nationalisering (Horiuchi 2014, 36–38).

Onderzoek naar de demografie van het electoraat van populistten in Japan is relatief schaars en lijkt niet gezien te worden binnen de context van een aanhoudende vergrijzing in Japan. Matsutani hield bijvoorbeeld een enquête rond stemgedrag na de burgemeestersverkiezingen van 2011 in Osaka en concludeerde daaruit dat de grootste steungroep van Hashimoto een socio-economische groep was met leden van de hogere en middenklasse, voornamelijk ouder dan 60 jaar, en een voorkeur voor liberale hervormingen (Matsutani 2011). Kobori stelt zelfs kort door de bocht dat die toename aan neoliberale populistten simpelweg ‘*the people’s opinion*’ reflecteert en in rechtstreekse tegenstelling staat tot een electoraat in West-Europa, dat vaak in verband wordt gebracht met een economisch lagere klasse en gebrek aan onderwijs (Kobori 2013, 115–16).

Bovenstaand Japans onderzoek over populisme past ideologisch binnen de universele *thin-centred* definitie van populisme als beschreven door Mudde, mits Betz’ ‘*two faces*’ in acht wordt genomen: een ofwel bijkomende neoliberale, ofwel conservatieve ideologie. Dat, omdat verschillende Japanse academici een ‘ideologisch verschil’ lijken te suggereren tussen het Japans model van populisme en het Europees of Noord-Amerikaans model. Om het in Betz’ woorden te stellen zou dan vanaf de 21ste eeuw vooral het nationalistische, xenofobe populisme in Europa en Noord-Amerika aan populariteit winnen, terwijl volgens Kobori in Japan het nieuw-populisme vanaf 2000 voornamelijk een liberaal beleid voor ogen heeft, met een lichtere focus op cultureel en sociaal vlak. Enkel onder enkele lokale

²⁰ Ook bekend onder de Japanse naam als Senkaku-eilanden of onder de Chinese naamgeving Diaoyu-eilanden.

politici als de hierboven vernoemde Hashimoto Tōru en Ishihara Shintarō vindt hij uitzonderingen die meer aan het Europees of Noord-Amerikaans model voldoen.

Kobori en anderen stellen volgens Lindgren's typologie vooral een demand-side verklaring voor om die groei aan populisme uit te leggen, met onder andere de langdurige economische crisis (de '*lost decade*'), de Hanshin-aardbeving van 1995, terreur onder Aum Shinrikyo, de Fukushima-aardbeving van 2011 en de daaropvolgende nucleaire crisis als ontstaansredenen. Anderzijds argumenteert Kobori ook dat massamedia en internetcommunicatie interesse in populisme verhoogd door de aandacht besteed aan deze populistische 'nieuwkomers'. Zich toespitsend op een supply-side als onderdeel in een groei aan modern populisme, veronderstelt deze paper, met **tabel 1.1** in gedachten, een 'E-democratie'²¹ als aanvulling van deze typologie. Lindgren (2015, 589) argumenteert namelijk als volgt:

"A third explanation for populist success may be the increased importance of TV and the internet as mediums for political messages. Politicians with less resources, no formal clientele, and without the capacity to exploit the finances of the state for pork and barrel politics (as LDP politicians traditionally have accessed) can, in particular if they are charismatic and gifted with rhetorical skills, utilize the opportunities offered by 'TV democracy'."

1.2 E-democratie en 'Digitaal Populisme'

De discussie over het aandeel van internetcommunicatie in populisme is verhit. Aan de ene kant van het spectrum halen enkelen het argument aan dat het digitale medium de offline trend van populistische groei enkel verderzet en dat 'het politieke landschap niet fundamenteel zou veranderen [zonder sociale media]' (Zimmermann 2017). Bimber (1998) stelde bijvoorbeeld bijna 20 jaar geleden dat ondanks het slimme gebruik van sociale en digitale media, politieke opinievorming nog voornamelijk door mainstream berichtgeving gebeurt en er dus geen grote invloed zou zijn. Aan de andere kant van het spectrum gaan er ondertussen echter vele stemmen akkoord met het belang van telecommunicatietechnologie in de evolutie van politieke participatie, met voorbeelden van nieuwe sociale bewegingen allerhande: de Egyptische en Tunesische revolutie, protesten in Brazilië, de Koreaanse presidentsverkiezing van Roh Moo-hyun in 2003, enzovoort (Murai 2012; Hale e.a. 2016; Ricardo Buettner 2016). Politieke participatie en de vraag daarnaar zijn namelijk zowel logistiek als financieel eenvoudig te creëren op het internet en hebben een lagere instapdrempel (Tamura en Kobayashi 2014).²²

Niettemin neemt, in de eerder opgestelde definitie van populisme, het internet als rechtstreeks contactmiddel tussen het archetype van de populist en het volk echter een belangrijke rol in: die in de creatie van het wij/zij-narratief waarin mainstream-nieuwsgeving dient als manipulatiemiddel van de gedemoniseerde elite. Een ander kenmerk van digitaal populisme, alsook bijwerking van de decentralisatie van het internet, ligt in de groei en verspreiding van nieuwe en alternatieve media. Iets wat als alternatief dient voor wat meer en meer afgeschilderd wordt als '*Lügenpresse*', '*masugomi*' (マスゴミ)²³ of '*fake news*'. Dat zijn termen voor de pers die zich niet zou houden aan neutrale journalistieke standaarden. Discussies worden ondermijnd enerzijds door de onderliggende idee dat informatie gehaald uit media foutief zou zijn, en anderzijds door de opkomst van alternatieve bronnen die vaak in stijl mainstream media kopiëren maar zelf geen gebruik maken van die journalistieke standaarden.

Verder brengt een individualisering en fragmentering van een maatschappij als gevolg van een aanhoudende globalisatie en verspreiding van massamedia bepaalde veranderingen mee. Het idee van

²¹ Een samentreksel van *electronic* en *democracy*, als verwijzing naar een democratische vorm waarin internetcommunicatie participatie van een gemeenschap stimuleert.

²² Benjamin Krämer legt een verband maar stelt dat een structurele analyse van de relatie tussen internetcommunicatie en populisme een verdere analyse van onderliggende sociale, technologische en linguïstische structuren vereist (2014, 53). Iets waar deze paper een eerste poging tot geeft.

²³ Een woordspelling op de afkorting voor *mass media*, *masukomi* (マスゴミ). *Gomi* (ゴミ) betekent hier rommel of rotzooi.

één conventionele partij voor één sociale klasse als electoraat is niet langer van toepassing, en aldus worden politieke partijen niet langer als het meest representatief gezien. Tamura argumenteert dat dat leidt tot een groeiende twijfel in gevestigde politieke partijen en aldus de noodzaak voor politici om zich aan te passen aan deze individualisering (2014, 123). Als weerspiegeling van die democratische veranderingen stelt hij een categorisering van mogelijke vormen van democratie voor onder typologie

Tabel 1.3.

Tabel 1.3 Voorbeelden van democratische vormen

Type	Medium ter creatie van een gemeenschappelijke 'wij'-heid	Politieke deelname
1 Populistische democratie ²⁴	Leiderschap door specifieke individuele politici	Passief
2 Overleggende democratie	Overleg in kleinschalige forums als mini-'publiek'	Positief
3 Strijdbare democratie ²⁵	Protest	Positief
4 Internetdemocratie	Internet	Participatief maar passief

(Bron: Tamura en Kobayashi 2014)

Tamura en Kobayashi (2014) parafraseren Azuma Hiroki uit zijn 2011 essay *Ippan Ishi 2.0* (『一般意志 2.0』, 'Volkswil 2.0') over de rol van het internet in de democratie. Dat werk leest Rousseau's notie van een volkswil in een technologische evolutie, en meer specifiek in de opkomst van het internet en sociale media als Twitter. Hij stelt dat internetcommunicatie zodanig enige individuele wil omvormt tot een volks- of algemene wil dat het leidt tot een nieuwe vorm van democratie met 'de burger' als passief participerende '*netizen*', zoals gesteld in tabel 1.3 (2014). Binnen Mudde's (2013) model van populisme als ideologie kan bovenstaand argument van internetcommunicatie als creatie van een volkswil ook ten voordele van populistten werken.

Een specifiek kenmerk van sociale media, en de huidige staat van het internet, ter verdediging van die laatste stelling is die van de zogenaamde 'echokamers'²⁶ en '*filter bubbles*'. Hoewel de achterliggende idee van 'opinievorming door media' uiteraard al langer bestaat, wordt ze des te meer versterkt op het internet. Enerzijds door algoritmes als die van Facebook, Google en Twitter die aan de hand van individueel gebruik relevante informatie voorleggen, en anderzijds door een tendens van cultureel tribalisme op het internet: het opzoeken en opbouwen van online gemeenschappen van gelijkgezinden. Youngmi Kim, in haar paper over opkomend populisme in Zuid-Korea (2009), argumenteert op gelijkaardige wijze dat digitaal populisme een verdergedreven vorm van politiekvoering is, die gebaseerd is op emotie in plaats van rationaliteit. Dat als gevolg van een ongecontroleerde groei aan alternatieve informatiebronnen. Kenmerken van het internet als cruciaal voor digitaal populisme vat ze op volgende wijze samen (2009, 3-4):

- Rechtstreekse, kosteloze toegang tot grassroots-bewegingen en een grotere mobilisatiecapaciteit.
- De ongemedieerde aard van het internet staat op anonieme wijze open discussie toe via messageboards, chatplatformen en blogs.

²⁴ Tamura definiëert 'populist democracy' in deze context als de vraag naar sterk leiderschap door charismatische politici die de stem van 'het volk' of een *heartland* representeren. Ook Tamura gebruikt als voornaamste voorbeeld in Japan voormalig eerste minister Jun'ichiro Koizumi, Ishihara Shintarō, Hashimoto Tōru, Kawamura Takashi en Takehara Shinichi (Tamura en Kobayashi 2014, 125).

²⁵ Tamura en Kobayashi (2014) beschrijven dat als een vorm die actieve participatie van burgers aanmoedigt in de vorm van protestacties.

²⁶ In de context van massacommunicatie wordt de term echokamer gebruikt als metafoor voor het versterken van ideeën door middel van repetitie.

- Het proces van ‘*Othering*’²⁷ wordt vereenvoudigd door ongestraft verbaal geweld.

Mark Rolfe gaat een stap verder door het ‘discours van digitaal populisme’ zelf terug te sporen naar het ontstaan van een hackers-ethos rond het einde van de jaren ‘80. Die ethos plaatst de hacker (of ‘*hactivist*’) als een soort moderne Robin Hood tegen een onderdrukkende elite in de strijd voor vrijheid van informatie (2016, 145 - 159). Dat is inhoudelijk herkenbaar als de hedendaagse retoriek gebruikt door nieuwe grassroots-bewegingen die het internet aanschouwen als mogelijkheid tot rechtstreekse democratie.

Samenvattend creëert het internet in zijn kosteloze, ongemedieerde aard en langdurige retoriek van de internetgebruiker als *heartland* een platform voor populistten om ideologieën te propageren. Kenmerken specifiek aan sociale media of zoekmachines versterken opinievorming en werken politieke polarisatie verder in de hand. Aldus lijkt het internet dankzij die kenmerken een uitstekend middel voor charismatische persoonlijkheden om rechtstreeks in aanraking te komen met het electoraat, maar ook om gevestigde media en politici te antagoniseren.

1.3 E-democratie, (Digitaal) Populisme en Japan²⁸

Rimmer en Morris-Suzuki (1999) anticiperen al in een vroeg stadium dat het internet in Japan een belangrijke rol kan spelen in het creëren van politiek actieve *netizens* en het vormen van nieuwe grassrootsbewegingen, mits het politieke systeem wordt geherstructureerd. Dat doen zij aan de hand van werken van Kumon Shumpei en Masuda Yoneji, sociologen die vanaf eind jaren ‘70 speculeren over een utopische *information society* of *teledemocracy* dat ook aan minderheden een stem in de maatschappij biedt (1999). Ook Gottlieb en McLelland (2003) parafraseren Kumon Shumpei als voorspellend dat ‘het internet op fundamentele wijze ons denkpatroon en gedrag wijzigt’ en dat ‘de macht van de regering, de zakenwereld en massamedia om een maatschappij te beheersen zal overgaan naar *netizens*’ (2003, 162–64).²⁹ Beiden nuanceren echter die visie als utopisch en stellen dat de ontwikkeling van het internet als bruikbaar voor democratische veranderingen moet gezien worden binnen de context van economische, politieke en culturele structuren.

Analoog met Tamura en Kobayashi (2014) argumenteert ook Taniguchi dat massamedia (en later ook het internet) in Japan democratische participatie verhogen door een aanhoudende stijging aan ‘*infotainment*’ en ‘*soft news*’.³⁰ Daarvoor refereert hij als keerpunt naar nieuwsanker Kume Hiroshi die in de jaren ‘80 met zijn ‘witty talk and casual style’ nieuws op entertainende wijze toegankelijk maakte (Taniguchi 2007, 148). Een indirect gevolg daarvan was een economische noodzaak voor *hard news* journalisten om hun programma te herzien.³¹ Hij plaatst het succesvol doorvoeren van Koizumi’s controversiële privatisering van het postsysteem bijvoorbeeld in rechtstreeks verband met een populistisch gebruik van massamedia en meer specifiek *wide shows*.³²

²⁷ Het sociale proces van de ik-persoon of wij-groep te differentiëren van anderen door actoren buiten deze groep als anders of negatief te klassificeren.

²⁸ De International Telecommunication Union rapporteert dat in 2015 91,06% van de totale bevolking gebruik maakt van het internet, wat hoger is dan in België en de VS, en ongeveer gelijk ligt met het Verenigd Koninkrijk. Volgens Technorati Japan werden er in 2007 meer blogs geschreven in het Japans dan in het Engels (37% Japans tegenover 36% in het Engels). In 2011 kwamen 25% van alle Twitterberichten uit Japan.

²⁹ Vervolgens tonen ze enkele voorbeelden van netizen activisme. Een online gemeenschap aan vredesactivisten genaamd ‘Chance!’ leidde na de terreuraanslagen in de Verenigde Staten respectievelijk demonstraties van 8000 mensen in Hibiya op 18 oktober 2001 en 25.000 mensen in Yoyogi Park op 23 oktober. Een andere online campagne verzamelde in Japan en de Verenigde Staten \$100.000 ter publicatie van een anti-oorlogsbrief in The New York Times.

³⁰ Als journalistieke term staat *soft news* voor nieuws dat vooral een entertainende functie heeft zoals *human interest*-verhalen, reportages over kunst, enzovoort. *Hard news* daarentegen betreft zaken zoals politieke kwesties, misdaden, economie, enzovoort.

³¹ “There is ‘the eternal dilemma’ of the news program. What a journalist wants to show and what an audience wants to watch are not always consistent.” (Chikushi, Tetsuya (2002) Nieuwsanker, Tokyo: Shueisha: 213–214)

³² Van *waidoshō* (ワイドショー), een Japanse term geconstrueerd uit Engelse leenwoorden als overkoepelende term voor talk- en variety shows met een focus op nieuwsgeving.

Sinds de jaren '90 valt een correlatie tussen politieke voorkeuren en een stijging aan massamedia op in de vorm van 'zwevende kiezers' (*fudō-hyō* 浮動票, lett. *drijvende stemmen*), stemmers die zich niet affiliëren aan een bepaalde partij. Er wordt bijvoorbeeld geschat dat televisie en andere media een belangrijke rol hebben gespeeld in het creëren van vijandelijkheid tegenover de Liberaal-Democratische Partij (LDP) ten voordele van het Hosokawa-kabinet (1993-1994), maar ook dat ze instrumenteel waren voor het succes van Koizumi Jun'ichiro (Trifu 2013). Weathers (2014) herkent dan weer in Hashimoto, die ideologisch geassocieerd wordt met een neoliberal populisme, een meester in televisie- en sociale mediagebruik. In 2013 had hij meer dan één miljoen volgers op Twitter en plaatste soms tot honderd Tweetberichten per dag (2014, 83).

Als iemand uit een gezin van gevestigde politici, met zelf een lange politieke carrière achter zich, wordt Abe Shinzō zelden in verband gebracht met populisme en het anti-elitisme dat daaruit voorkomt. Anderzijds maakt hij gebruik van sociale media als Facebook om, in Horiuchi's woorden, volgers op te roepen in een gevecht tegen massamedia (Horiuchi 2014; T. Stewart en Wasserstrom 2016). Ook speelde Abe in op een internet-haatcampagne tegen de sociaal-liberale DPJ door tijdens de verkiezingscampagne in 2012 een persconferentie in Akihabara te houden en frequent live uit te zenden op video-uploadwebsite *Niconico* (ニコニコ) (Hollihan 2014, 181–91). Om jongeren (en specifiek jongeren actief op het internet) aan te spreken werden vervolgens de kieswetten om politieke campagnevoering op het internet toe te laten in 2013 herzien.³³ Tenslotte werd in 2016 de kiesleeftijd van 20 jaar naar 18 jaar verlaagd, wat 2.4 miljoen extra stemgerechtigden opleverde.

Deze paper wil onder meer aantonen dat er nood is aan verder onderzoek naar correlaties tussen internetcommunicatie en de groei aan populisme. Als case-study en eerste aanzet daartoe gaat deze paper verder in op de synergie tussen de rechtsnationalistische *netto-uyoku* internetstem als potentiële electoraat of *heartland*, en Sakurai Makoto, oprichter van de ultranationalistische grassroots-beweging *Zaitokukai* en Japan First Party.

³³ Als gevolg hielden verschillende partijen internetcampagnes om jongeren politiek bewust te maken. de JCP ontwierp o.a. een animatiereeks en de LDP bracht een mangapamflet 'Aan het Land Bezorgen' (*kuni ni todoke* 国に届け) uit dat de geschiedenis van de LDP alsook stemprocedures beschreef (Shimbun 2016).

2 De Netto-Uyoku (ネット右翼)

“The current nationalist movement in Japan is a loose alliance of conservative politicians, rightist activist groups, commentators, and business executives brought closer together through the Internet.” (Horiuchi 2014)

Traditioneel wordt de rechts-nationalistische stem in het na-oorlogse Japan vertegenwoordigd door de *uyoku-dantai* (右翼団体): een koepelterm voor losstaande nationalistische organisaties die omwille van hun agressieve, militaristische retoriek en associaties met georganiseerde misdaad door het grote publiek eerder met argusogen worden bekeken. In een cultuur waar enorme druk wordt gelegd op het bewaren van de openbare orde worden affiliaties hiermee a fortiori ook ontmoedigd. Het ontstaan van volksbewegingen als de Zaitokukai of media als de revisionistische manga *Manga Kenkanryū* (マンガ嫌韓流, ‘manga: haat jegens de *Korean Wave*’),³⁴ duidt echter op de opkomst van een nieuwe, toegankelijker golf van rechts-nationalistische bewegingen – een golf die vooral gedecentraliseerd en backstage, in de anonimiteit van het internet, plaatsvindt en geassocieerd wordt met de koepelterm *netto-uyoku*.

De term *netto-uyoku* staat voor de extreem-rechtsgezinde internetgebruikers, vooral actief op (anonieme) fora als 2channel (2ちゃんねる), video-uploadwebsites als Niconico (ニコニコ) en Channel sakura (*nihonbunka chan’neru sakura*, 日本文化チャンネル桜),³⁵ en meer recent, microblogging-sites als Facebook en Twitter. Leden uit deze sociale verzameling vermijden zelf dergelijke terminologie en bekijken ze eerder als constructen van ‘anti-Japan’-activisten en massamedia, die ze steeds vaker met de term *masugomi* aangeven (Z.N. 2011). Verder beschrijven ze zichzelf eerder als patriottische, politiek geëngageerde internetactivisten (*netizens*) die de Japanse natie enerzijds willen beschermen tegen ‘linkse Anti-Japan activisten’ (*han’nichi sayoku* 反日左翼), en anderzijds willen versterken om haar burgers te kunnen beschermen. Argumenten luiden vaak dat de net-rechtse stem en de daaruit ontwikkelde xenofobische volksbewegingen een klein, te verwaarlozen onderdeel zijn van de Japanse maatschappij (Penney 2013), maar dat die stem zich niet enkel beperkt tot de duistere regionen van de *cyberspace*, bewijst een onderzoek naar hate speech doe door het Japanse ministerie van Justitie in maart 2016 werd gepubliceerd: tussen april 2012 en september 2015 werden er over heel Japan 1152 xenofobische protestacties gehouden (Nikaido 2016).

Sterk actuele thema’s die een crisis in identiteitsvorming met zich meebrengen zijn onder andere de groeiende onrust onder jongeren door een stagnerende economie,³⁶ spanningen met buurlanden, de *zainichi*-problematiek, territoriale disputen en de Noord-Koreaanse ontvoeringen van Japanse burgers. In de anonimiteit van het internet kan men een drang terugvinden naar samenhang, interactie en alternatieve, open vormen van media. Daar ligt echter een risico tot groepsopolarisatie en het creëren van een exclusief discours waar sociaal afgezonderden of uitgesloten als *hikikomori* (引き籠もり),³⁷ *NEETS*³⁸ en *freeters* (フリーター),³⁹ uit een drang naar samenhang, zich makkelijk in kunnen verliezen (Mihashi 2015).

Met de net-rechtse beweging als potentiële *heartland* onderneemt dit hoofdstuk twee zaken. Eerst beschrijft het de net-rechtse stem door de voornaamste methoden tot internetcommunicatie, ideologische standpunten en interactie met beleid en maatschappij in kaart te brengen. Dat wordt gedaan met een literatuurstudie over de net-rechtse stem. Ten slotte poogt het op theoretische wijze de dispersie van rechtspopulistische ideologieën door middel van het internet te verklaren.

³⁴ Ontstaan in 2005 als protest tegen het stijgende succes van Zuid-Koreaanse populaire media in Japan (de *Korean Wave*). Een sequel werd in 2006 uitgebracht.

³⁵ Channel Sakura is een televisiekanaal en video-uploadsite geassocieert met o.a. Nippon Kaigi en de Sunrise Party, en programmeert conservatieve programma’s met vaak historisch revisionistische thematiek.

³⁶ Het barsten van de bubbleconomie maakt het significant moeilijker om een stabiele job te vinden als een jongere, wat volgens Rumi (2011) leidt tot het ontstaan van een ‘nieuwe lagere klasse’.

³⁷ Een fenomeen waarbij iemand zich sociaal volledig terugtrekt.

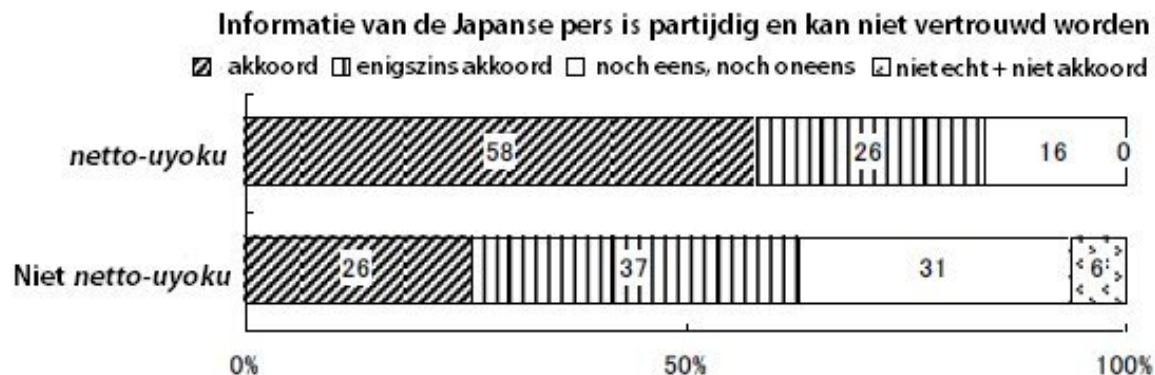
³⁸ Afkorting voor ‘Not in Education, Employment, or Training’. Een term ontstaan in het Verenigd Koninkrijk en sinds de jaren 2000 sterk in gebruik in Japan.

³⁹ Mengwoord uit het Engelse *free* (of *freelance*) en het Duitse *Arbeiter* (‘arbeider’) dat jongeren, met uitzondering van huisvrouwen en studenten, aanduidt die geen voltijdse baan hebben of werkloos zijn.

2.1 Ideologie en Definitie

Hack argumenteert dat een primair kenmerk van het uit een ironische inside joke gegroeide nationalistische, net-rechtse discours⁴⁰ een aanhoudende etnisch exclusionisme en etnocentrisme inhoudt dat vooral dient ter bescherming van een eigen identiteit (Hack 2016). Ook Murai (2012) ziet in de leidende ideologie achter de collectieve camaraderie van de net-rechtsen een radicaal nationalisme (2012, 375). Higuchi (2014a) plaatst die groep in contrast met hun tegenhangers in Europa en de Verenigde Staten. Daar wordt naast het nativisme ook gebruik gemaakt van economische narratieven als die van de dreiging van immigratie op de arbeidsmarkt. In het eerste kwantitatieve onderzoek over die groep definieert Tsuji (2008, 10–11) de net-rechtse stem echter aan de hand van volgende drie karaktertrekken:

1. Anti-Koreaans en/of anti-Chinees sentiment.
2. Een voorkeur voor een conservatief beleid en charismatische leiders, met name voor het populisme onder Koizumi en kwesties als meer patriottistisch onderwijs, staatsbezoeken aan het Yasukuni-schrijn, enzovoort.
3. Actieve participatie aan internetcommunicatie door middel van blogs, messageboards als 2channel, enzovoort.

Figuur 1: (onder de versoepelde voorwaarden): geloofwaardigheid van massamedia onder net-rechtsen. (Bron: Tsuji 2008, 14)

In een online enquête⁴¹ merkt Tsuji (2008, 10–12) vooral bij mannen neigingen tot die karaktertrekken op. Ook ziet hij een correlatie tussen een gevoel van eenzaamheid bij de deelnemers en dat anti-Koreaans en/of anti-Chinees sentiment, iets dat volgens hem misschien eerder aan de basis van dat sentiment ligt dan nationalistische ideologieën. Leeftijd en onderwijs lijken echter geen belangrijke rol te spelen. Ten slotte concludeert Tsuji wel dat slechts 1.3% (13 mensen) van de deelnemers met alle stellingen uit de enquête akkoord gingen en aldus aan alledrie de kenmerken van de net-rechtse stem voldeden.⁴² Om meer betrouwbare resultaten te verwerven werden de voorwaarden om tot die groep te horen iets uitgebreid (tot deelnemers die akkoord gaan met meer dan de helft van alle stellingen per karaktertrek), met als resultaat een nieuw totaal van 31 personen. Uit die resultaten vindt Tsuji

⁴⁰ Kitada Akihiro stelt dat de cynische schrijfstijl op 2channel die momenteel gehanteerd wordt ter groepsvorming, ontstaan is als ironische kritiek op media en sociale fenomenen. Dat werd gedaan door leden die enerzijds voldoende zijn gesocialiseerd door die media om de intertekstualiteit daarin te lezen, en anderzijds afstand zoeken om zichzelf op romantische wijze als transcendente waarheidszoekers te plaatsen (Itō, Okabe, en Tsuji 2012, 69–82).

⁴¹ Om conclusies te kunnen trekken reduceerde Tsuji de resultaten tot een totaal van 998, met een gelijke verdeling tussen het aantal mannen en vrouwen, alsook het aantal mensen met een leeftijd tussen 20–24, 25–29, 30–34, 35–39 en 40–44.

⁴² 36.8% (367 mensen) voelden anti-Koreaans of anti-Chinees sentiment, 6.4% (64 mensen) gingen akkoord met politiek conservatieve en nationalistische kwesties, en 15.2% (152 mensen) maakten gebruik van computerondersteunde communicatie om maatschappelijke en politieke kwesties te bespreken (Tsuji 2008, 11).

twee andere kenmerken terug in berichten van net-rechtsen: een achterdocht jegens massamedia⁴³ (zie **figuur 1**) en het frequent deelnemen aan internet ‘*flaming*’ (炎上).⁴⁴

2.1.1 Anti-Koreaans en/of anti-Chinees sentiment (*kenkan kenchū* 嫌韓嫌中)

Xenofob sentiment tegenover de Aziatische buurlanden omvat enerzijds historische problemen (*re-kishi mondai* 歴史問題) en anderzijds diplomatieke problemen (*gaikōmondai* 外交問題). Onder historische problemen komen vooral de ‘troostmeisjes’-discussie (*ianfu* 慰安婦) en de ‘Slachting van Nanjing’ (*nan-kindaigyakusatsu* 南京大虐殺) sterk ter sprake. Diplomatische problemen omvatten dan weer territoriale disputen en het afkoelen van relaties sinds dat plannen ter hervorming van schoolboeken historische problemen begonnen te bagatelliseren.

Negatief sentiment op het internet richt zich ook sterk reactionair tegen de idee dat onderwijs in China, beide Korea’s en Koreaanse scholen in Japan anti-Japanse opvoeding (*han’nichi kyōiku* 反日教育) aanbiedt en aldus haat zaait onder diens inwoners. Net-rechtsen delen ook frequent door middel van alternatieve nieuwsbronnen en video-uploadwebsites incidenten die ‘anti-Japanse’ ideologieën zouden meedragen, vaak met de boodschap dat mainstream media deze ‘waarheid probeert te verbergen’ (Yasuda 2012; Taka 2015a, 144).⁴⁵

2.1.1.1 China

Een recent incident dat anti-Chinees sentiment online in de hand werkte was het ‘Minjinyu 5179’-incident in 2010. Een aanvaring tussen een Chinese vissersboot en twee Japanse kustvaartschepen op betwist gebied nabij de Pinnacle-eilanden leidde tot het afkoelen van Sino-Japanse diplomatieke betrekkingen en sterke discussies op het internet. De terughoudendheid van de Japanse overheid om videomateriaal van dat accident vrij te geven, alsook het ingaan op de eisen gesteld door China, leidden tot ook antagonisering van de DPJ.

Ook wanneer toenmalig gouverneur van Tokyo Ishihara Shintarō in 2012 bekend maakte de Pinnacle-eilanden (een belangrijk pijnpunt in huidige Sino-Japanse relaties) te willen overkopen en een online-crowdfunding campagne opstartte, was het diezelfde stem die zich hier collectief bij aansloot en aanzette tot donaties, met een uiteindelijke 1,485,201,967 yen⁴⁶ verzameld door 113,602 burgers (Hollihan 2014, 185; Horiuchi 2014, 36–38).

2.1.1.2 Noord-Korea

Japan’s relaties met Noord-Korea zijn nooit formeel genormaliseerd. De recente publieke perceptie in Japan is reeds overheersend negatief⁴⁷ en stemt vooral uit de kidnappingskwestie van Japanse burgers eind jaren ’70 (die onder Koizumi in een normalisatiegesprek met Kim Jong-il in 2002 formeel erkend werd) en een aanhoudende militarisering. Specifiek het nucleair wapenprogramma en het testen van langeafstandsraketten over Japans territorium wekken nieuwe angst op.⁴⁸ Beide zaken worden dan ook uitvoerig online gediscussieerd ter versterking van (Noord-)Korea als de *Ander* en

⁴³ Net zoals Rolfe en zijn idee van een anti-massamedia *underground netizen*-beweging argumenteert ook Akihiro Kitada dat het hele discours van 2channel ontstond uit een cynische kijk op massamedia (Itō, Okabe, en Tsuji 2012, hfst. 3).

⁴⁴ Het plaatsen van vijandelijke of beledigende berichten op internetdiscussies.

⁴⁵ In een kwantitatieve analyse van Japanse Twitter-berichten merkt Taka (2015a) ook een frequent voorkomen van termen als ‘fabricatie’ (*netsuzō* 捏造, 2,472 keer), ‘leugen’ (*uso* 嘘, 2,170 keer) en ‘*masugomi*’ (マスゴミ, 1,290) die een wantrouwen jegens mainstream nieuwsgeving en massamedia aantonen.

⁴⁶ In 2012 kwam dit bedrag overeen met 14,067,361 euro.

⁴⁷ In een internationale enquête uitgevoerd in 2014 door BBC World Service werd Noord-Korea door 91% van de Japanse bevolking als negatief bestempeld. Anderzijds is negatief sentiment jegens Japan in zowel Zuid-Korea en China sterk gestegen met een hoogtepunt van respectievelijk 79% en 90% (Poll 2014).

⁴⁸ Voor een beknopte analyse van bilaterale relaties tussen Japan en Noord-Korea verwijs ik naar Morris-Suzuki (2011).

leiden tot haat en vooroordelen jegens iedereen of alles geassocieerd met Noord-Korea (Mie 2013; Itagaki 2015, 50).

2.1.1.3 Zuid-Korea

Naast bovenstaande formele erkenning in 2002 beschrijft Itagaki (2015) ook het 2002 FIFA wereldkampioenschap voetbal, georganiseerd door Japan en Zuid-Korea ter bevordering van wederzijdse vriendschap en respect, als een keerpunt in net-rechtse perceptie van Zuid-Korea.⁴⁹ Online ontstond de perceptie dat Zuid-Korea gebruik maakte van *soft power*-middelen als populaire cultuur om Japans territorium binnen te dringen en een anti-Japans beleid door te voeren. Itagaki (2015) beschrijft dat fenomeen vervolgens als een vorm van cultureel racisme onder de noemer ‘Korea-phobia’ en traceert het historisch terug naar de kolonisatie van Korea in 1910. Termen die historisch in een koloniaal discours gebruikt werden om pejoratief te verwijzen⁵⁰ naar etnische Koreanen vonden ook hun weg terug naar het online discours gehandhaafd door net-rechtsen. Voorbeelden van pejoratieve terminologie jegens etnische Koreanen zijn *legio*, maar vooral historische termen *futei senjin* (不逞鮮人, opstandige koreanen) and *sangokujin* (三国人, derdelandsonderdaan) kennen een heropkomst nu gericht op de Koreaanse diaspora.

2.1.1.4 Koreaanse Diaspora

De negatieve positie van de net-rechtse stem tegenover de Zainichi (de Koreaanse diaspora in Japan)⁵¹ berust zich voornamelijk op drie zaken: de speciale rechten die die diaspora zou ontvangen in de vorm van onder andere sociale zekerheidsvoordelen en het statuut als Speciale Permanente Inwoners,⁵² het gebruik van aliasen (*tsūmei* 通名)⁵³ om zich te vermommen als ‘echte Japanners’, en een associatie met misdaad. Onder de naam *zainichi tokken* (Speciale Rechten voor Zainichi, 在日特権) zouden Koreaanse inwoners van Japan genieten van zaken als belastingverlaging, kosteloze leningen, een hogere sociale uitkering, en andere bevoordeelde behandelingen tegenover Japanners en andere buitenlandse inwoners (Yasuda 2012).

Itagaki beschrijft de negativiteit ontstaan tegenover die ervaren bevoordeelde behandelingen als een ervaren invasie van een verbeelde Japanse ruimte. In net-rechtse retoriek betekent positieve discriminatie namelijk een verlies van rechten voor Japanners. Die logica waarin zaken als mensenrechten tot schaarse goederen worden gereduceerd, komt overeen met de logica van het economische *zero-sum game* (nulsomspel) model: de wij-groep dient evenveel rechten in als de zij-groep ontvangt (2015, 60).⁵⁴

Afgaande op het model van digitaal populisme eerder opgesteld, wordt dat idee verder in stand gezet door het digitaal verspreiden van valse informatie (*gasaneta* ガセネタ) en geruchten (*dema* デマ, *ryūgen* 流言 of *uwasa* うわさ). Yasuda (2012, 219) beschrijft bijvoorbeeld het vaak voorkomend gerucht

⁴⁹ Na een overwinning van schaatskampioene Yu-Na Kim tegenover Asada Mao op de 2010 olympische winterspelen ontstond er een klein media-incident als gevolg van een cyberaanval op 2channel. Door een online lastercampagne die beweerde dat de jury werd omgekocht door de Zuid-Koreaanse overheid, hielden meer dan 10,000 Koreaanse *netizens* op 1 maart 2010 een poging om 2channel stil te leggen. Die dag werd gekozen als verwijzing naar de *Sam-il* (3.1) beweging in 1919, het eerste Koreaans protest tijdens de Japanse kolonisatie.

⁵⁰ Een opvallend kenmerk van die termen zijn echter het gebrek van visuele of biologische kenmerken als bijvoorbeeld huidskleur. Ze vallen terug op vage elementen die niet op ‘raciaal’ gebied een machtsrelatie uiten op cultureel of politiek gebied.

⁵¹ De *zainichi*-identiteit en discriminatie daartegen kent een lange, ingewikkelde geschiedenis. Voor een verdere uiteenzetting verwijs ik naar (Lie 2008).

⁵² Speciale Permanente Inwoners (*tokubetsueijūsha* 特別永住者) zijn burgers in Japan met een speciaal statuut om permanent in Japan te verblijven. Het betreft vooral inwoners met een Koreaanse achtergrond die, na het Vredesverdrag van San Francisco in 1952, hun status als koloniale inwoners verloren en niet naturaliseerden als Japanse burgers.

⁵³ Gezien de onthulling dat de naam Sakurai Makoto zelf een alias is, kan in die kritiek een zekere ironie gelezen worden.

⁵⁴ Zie ook Morris-Suzuki (2015). Zij vergelijkt dergelijke retoriek van ‘Zero-Sum Citizenship’ met die van extreem-rechtse groeperingen in Europa en de Verenigde staten, en stelt ‘Semi-Citizenship’ als theoretisch framework om dergelijke redenatie te overkomen.

van een zogenaamde ‘Koreaanse Bezettingsmacht’ (*chōsen shinchūgun* 朝鮮進駐軍), georganiseerde Anti-japanse misdaad gepleegd door etnische Koreanen in Japan na de Tweede Wereldoorlog. Ook na de aardbeving in 2011 deden er online allerhande geruchten de ronde dat Zainichi Koreanen zich aan diverse criminele activiteiten zouden hebben schuldig gemaakt.⁵⁵ Twitterberichten verzameld door een zekere *mitsuo_toi* (2011) op een persoonlijke blog stellen dat er etnische Koreanen zijn overgegaan tot moord, diefstal en verkrachting. In een ander blogbericht stelt Yahoo! Japan gebruiker *nanako_1892* (2014) bijvoorbeeld dat er misbruik gemaakt werd van de aardbeving om de identiteit van gestorven of vermiste Japanners over te nemen.⁵⁶

2.1.2 Politieke Voorkeur

Op nationale schaal wordt de net-rechtse stem vooral verbonden aan Abe Shinzo en het nationalistisch beleid dat daar aan gekoppeld gaat. Murai (2012) analyseert maandelijkse opiniepeilingen naar politieke voorkeuren gehouden op video-uploadwebsite Niconico en merkt, wanneer vergeleken met offline cijfers, een sterkere neiging naar conservatisme en steun voor de Liberaal-Democratische Partij (LDP), ten koste van de Democratische Partij Japan (DPJ). Na het doorbreken van de machtspositie van de LDP door de JDP in 2009 groeide er een anti-JDP sentiment op internetgemeenschappen frequent geassocieerd met net-rechts. Zij bekeken de JDP als een anti-Japanse (*han'nichi* 反日) partij bestaande uit voornamelijk zainichi Koreanen die werken tegen het beste belang van een homogene Japanse bevolking.

Een ander aspect van beide opiniepeilingen, aan de andere kant, levert inzicht over de tevredenheid in politiek en toont een sterker scepticisme bij online deelnemers. Murai trekt aldus de conclusie, afgaande op de cijfers gehaald uit de internetgemeenschappen opgebouwd rond Niconico en publieke opiniepeilingen, dat *netizens* een sterkere politieke bewustheid hebben dan leeftijdsgenoten die aan de offline opiniepeiling deelnamen, maar anderzijds ook dat er onder jongere mensen veel meer zwevende (*fudō-hyō* 浮動票) dan vaste kiezers (*kotei-hyō* 固定票) voorkomen. Hij concludeert als volgt:

This is an ideal condition for Net Uyoku's ideology to pervade. When susceptible people meet sensational videos, they may easily embrace the advertised ideology. (2012, 371)

2.1.3 Internetcommunicatie

De net-rechtse beweging en rechts-nationalistische internetdiscussies in Japan worden het meest in verband gebracht met online communicatieplatformen 2channel en Niconico (Katayama 2007; Tsuji 2008; Rumi 2011; Murai 2012), maar recentlijk ook Twitter (Yasuda 2012; Morris-Suzuki 2013; Taka 2015a). Alledrie behoren in 2017 tot de meest bezochte websites van Japan (Alexa.com 2017b).⁵⁷

2.1.3.1 2channel

2channel⁵⁸ is een anoniem internetforum opgericht in 1999 door een toenmalige Japanse uitwisselstudent in de Verenigde Staten, Hiroyuki Nishimura, en ervaarde een gestage groei tot grootste

⁵⁵ Zie ook Ogiue (2011).

⁵⁶ Die geruchten kunnen echter sterke consequenties hebben. Na de Grote Kanto Aardbeving van 1923 ontstonden er geruchten dat Koreanen in Japan gebruik maakten van de situatie om rel te schoppen en drinkwater te vergifigen. Die geruchten leidden tot een heksenjacht op Koreanen met minstens 6.000 doden als gevolg (Joeeun 2011).

⁵⁷ De top tien bestaat uit in afnemende mate uit zoekmachine google.co.jp, google.com, internetportaal Yahoo.co.jp, youtube.com, E-commercesite amazon.co.jp, Facebook, Twitter, bloghost-site FC2.co.jp, Wikipedia en E-commercesite Rakuten.co.jp. Niconico staat op de elfde positie, een daling van achtste positie in september 2015. 2channel staat op de achttiende positie.

⁵⁸ In april 2017 kwam 95.8% van het aantal bezoekers uit Japan, 2.2% uit Zuid-Korea en 0.6% uit China. Alexa statistieken stellen verder dat het publiek verschilt van de gemiddelde internetbezoeker met een sterke meerderheid aan mannen en bezoekers zonder (nog) enige vorm van hogere opleiding (Alexa.com 2017b).

anonieme internetforum in Japan, met in 2007 2.7 miljoen berichten per dag verspreid⁵⁹ over 800 categorieën (Katayama 2007). Enerzijds blijkt het, door de anonimiteit en lakse regulering ervan, een geliefd middel om op grassroots niveau politiek en media te discussiëren (Maslow 2011). Anderzijds resulteerde diezelfde lakse regulering echter wel in 50 civiele rechtszaken en meer dan vier miljoen dollar aan schadevergoedingen of sancties voor zaken als laster en schending van auteursrecht (Katayama 2007).

Door de grote schaal van het platform wordt 2channel geciteerd als invloedrijk platform op vlak van mainstream opinievorming. Auteurs als Rumi en Yasuda beschouwen het platform dan ook als voornaamste communicatiemiddel van *netizens* met ideologieën van de net rechten,⁶⁰ en brengen het ook in rechtstreeks verband met het ontstaan van nationalistische volksbewegingen als de Zaitokukai (Rumi 2011; Yasuda 2012). In een studie over internetnationalisme observeert Rumi (2011) bijvoorbeeld een *thread*⁶¹ die een Koreaans webartikel over ‘Takeshima Day’⁶² discussieert. Op vier dagen tijd werden er 7.000 berichten geplaatst die al snel inhoudelijk devieerden van het oorspronkelijk onderwerp en herleid werden naar herhalingen van typische net-rechtse retoriek. Eerder dan discussie werd op dergelijke manier het beeld van Koreanen als een geweldadige, irrationele Andere in stand gehouden en versterkt; enige poging tot discussie zelf werd al snel genegeerd of afgeschreven als berichten van anti-Japanse spionnen (2011, 5–8).

“Collectively, the 7,000 postings produced and reinforced the negative image of Korea and Koreans far beyond the Tsushima issue. Forum participants brought up a multitude of Korearelated issues which had nothing to do with Korean tourists on Tsushima: the ‘special tax and welfare privileges’ that zainichi Koreans allegedly enjoy, the ‘illegal occupation’ of Takeshima Island’, kimchi with parasite eggs, or crimes by Koreans in Japan and overseas. Links were made to a TV news item about a Japanese boy who was attacked in Korea, snapshots of anti-Japanese artwork by Korean school children, a Youtube clip on a rape by a zainichi Korean, 2-chan threads on zainichi pension entitlement and welfare benefits, shocking images of anti-Japanese demonstrators slaughtering pheasants (Japan’s national bird) in front of the Japanese Embassy, and many more. These and other unrelated events and images are linked together under the unifying but empty sign of the ‘Koreans’.” (Rumi 2011, p5)

Een voorbeeld van nationalistische discussies gestart op 2channel die zich offline uiteten zien we in enkele protestacties die voor het eerst op 7 en 21 augustus 2011 werden gehouden aan het hoofdkantoor van Fuji Television in Tokio (Itagaki 2015). Er ontstond woede uit het idee dat Fuji Television, onder de stijgende populariteit van Koreaanse pop-cultuur, voornamelijk Koreaanse drama’s uitzond, waardoor ze vervolgens werden bestempeld als een ‘*traitor network*’.⁶³ Het aantal deelnemers werd door verschillende online kranten, waaronder ook Zuid-Koreaanse, tussen de 2.000 en 10.000 geschat (The Chosun Ilbo 2011; The Donga Ilbo 2011; Schilling 2011), maar had verder echter geen invloed op de programmatie van Fuji Television. In die protesten diende Fuji Television uiteraard als object ter representatie van een diepgewortelde ontevredenheid onder deelnemers in Tokio. Dat tegenover een ervaren Zuid-Koreaanse *soft-power* dreiging in de vorm van de *Korean Wave* enerzijds, en tegenover massamedia en veronderstelde mediamanipulatie anderzijds. Die protesten werden live uitgezonden op verschillende video-uploadsites, waaronder de populaire Japanse Niconico.

2.1.3.2 Niconico

⁵⁹ Tien jaar later worden er nog ongeveer twee miljoen berichten per dag geplaatst (2ch.net 2017).

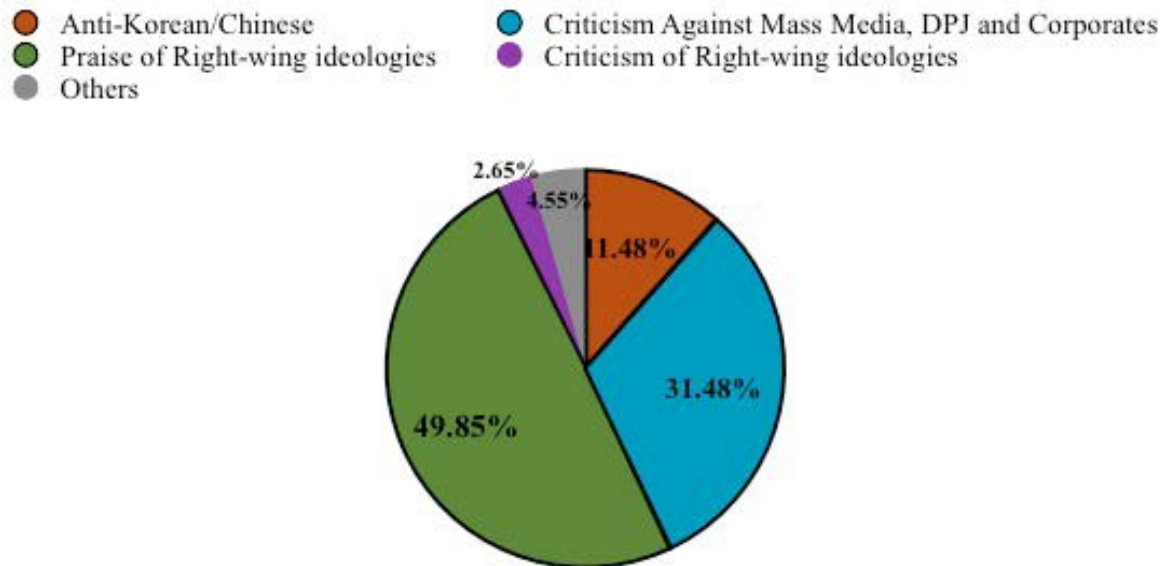
⁶⁰ Ook Tsuji (2008) leest in de resultaten van zijn enquête een correlatie tussen 2channel en rechtsnationalistisch gedachtegoed.

⁶¹ Een specifieke conversatie die wordt opgestart op een internetforum (of andere vormen van internetcommunicatie) waarin gebruikers bijdragen tot discussie door het plaatsen van reacties.

⁶² Om Japans aanspraak op de eilanden in het territoriaal dispuut rond de Liancourt Rocks te benadrukken houdt de Shimane-prefectuur een jaarlijkse viering op 22 februari. Op die dag werden de eilanden in 1905, tijdens de Russisch-Japanse oorlog, geannexeerd als Japans territorium en tot onderdeel van Shimane gemaakt.

⁶³ Fuji TV kwam in 2015 nogmaals onder vuur, op dat moment voor wat werd beschouwd als het opzettelijk haat zaaien tussen Zuid-Korea en Japan. Doormiddel van foutief gebruikte Japanse ondertitels van geïnterviewde Zuid-Koreanen in Japan ontstond de perceptie dat de geïnterviewden ‘Japan haten’ (Osaki 2015).

Niconico (ニコニコ),⁶⁴ in 2006 opgericht als Nico Nico Douga (*Niko Niko Dōga* ニコニコ動画), is een Japanse video-uploadwebsite met als specifiek kenmerk de mogelijkheid tot het plaatsen van commentaar rechtstreeks op het videoscherm zelf om een soort gemeenschappelijke kijkervaring te bekomen. In 2015 verklaarden de ontwikkelaars een record van 50 miljoen geregistreerde gebruikers en een extra 2,5 miljoen betalende gebruikers te hebben overschreden (Niconico.jp 2015).

Figuur 2: Thematische categorisering van video's op de 'politics'-categorie van Niconico. (Bron: Murai 2012, 370)

Hoewel Niconico vooral gericht is op populaire sub-culturen als die van o.a. Japanse animatie en videospellen, met een doelpubliek overlappend met 2channel, heeft het ook een actieve 'Politics' categorie. Die categorie brengt Murai (2012) in verband met net rechtse ideologieën: onvrede jegens de DPJ, massamedia en Oost-Aziatische landen als Zuid-Korea en China. Hij merkte na kwantitatief onderzoek op dat 92.8% (3712/4000) van het aantal populairste videos in de categorie 'politics' ideologieën van de net rechtsen bevatten, met slechts 2.65% (106/4000) videos die daar kritiek op gaven (2012, 370). **Figuur 2** deelt dat verder onder.

2.1.3.3 Twitter

Ook in Japan is Twitter uitgegroeid tot een uiterst populaire vorm van sociale media, met in 2001 een aandeel van 25% van alle berichten op Twitter geschreven in het Japans. Het net-rechtse gebruikersbestand op Twitter, vaak onder een koepelterm 'Hinomaru factie' (*hinomaru kurasuto* 日の丸クラスト), kenmerkt zich enerzijds door een Japanse vlag⁶⁵ op de profielfoto, vaak in combinatie met militaire middelen en/of Japanse cartoonpersonages, en anderzijds door de aan net-rechtse verbonden retoriek in de introductiekolom van de gebruiker (Hack 2016).⁶⁶ Zie **Figuur 3** voor voorbeelden daarvan.

⁶⁴ Volgens Alexa Rank kwam in april 2017 92.9% van het internetverkeer uit Japan, gevolgd door 2.7% uit China, 1.4% uit Taiwan en 1.2% uit Zuid-Korea. Vervolgens blijken Niconico bezoekers het meeste te overlappen met die van 2channel (Alexa.com 2017a).

⁶⁵ De *hinomaru* (日の丸) of officieel de *nishōki* (日章旗) is de officiële vlag van Japan. Een andere vaakgebruikte variant is de Rijzende Zon-vlag (*Kyokujitsu hata* 旭日旗), een vlag geassocieerd met oorlogsvoering tussen de Edo-periode en het einde van de Tweede Wereldoorlog, en in buurlanden met het Japanse militarisme.

⁶⁶ Met variaties op 'Ik hou van Japan' (*nihon daisuki* 「日本大好き」) wordt vaak de liefde verklaard voor Japan, en met

Figuur 3: Voorbeelden van 'Hinomaru faction' Twitter-accounts. (Bron: Twitter)

Taka Fumiaki stelt dat sociale media een belangrijke rol heeft gespeeld in de groei van modern racisme⁶⁷ en xenofobie in Japan. Om dat te onderzoeken voerde hij een kwantitatieve tekstanalyse uit op een databank van Twitterberichten handmatig opgehaald door middel van kernwoorden met betrekking op Koreanen (2015a) en China (2015b). Taka concludeert dat het merendeel van die berichten negatief sentiment⁶⁸ bevat, vooral met betrekking tot misdad, speciale rechten, anti-Japans gedrag of corruptie in het politieke landschap. Daarvoor wordt vaak gerefereerd naar alternatieve nieuwsbronnen, met name verzamelblogs verbonden aan 2channel (*2-channeru matome burogu* 2ちゃんねるまとめブログ). Ten slotte zijn discussies met betrekking tot Koreanen opvallend omvangrijker.

2.2 Theoretische Benadering

Net als Matsumura e.a. (2005), Murai (2012) en Rumi (2011) poogt deze paper vanuit theoretisch perspectief een verklaring te geven aan het nationalisme en de ideologische polarisatie die plaatsvindt in de anonimiteit van bovenstaande communicatieplatformen. Kiesler, Siegel, en McGuire (1984), en Lea (1992) zijn koplopers op gebied van studies rond sociale en psychologische gevolgen uit anonieme computerondersteunde communicatie. Zij toonden aan dat anonimiteit een gebrek aan sociale verantwoordelijkheid en groepsvorming gebaseerd op retoriek kan meebrengen, dat weer leidt tot verdere groeps polarisatie. Deze paper, in een sociale identiteitsbenadering, analyseert de net-rechtse beweging als een verbeelde gemeenschap vanuit recentere modellen die verder op bovenstaande theorieën bouwen.

varianties van 'ik ben simpelweg een in Japan geboren Japanner' (*tan'naru Nihon umare no nihonjin* 「単なる日本生まれの日本人。」) wordt de nationalistische retoriek van de gebruiker genormaliseerd tot iets wat voor de hand liggend is voor een gewone Japanse burger.

⁶⁷ Ook wel symbolisch racisme, in tegenstelling tot ouderwets racisme, gebaseerd op werken van David Sears en John McConahay. Wordt samengevat tot vier punten: 1. Minderheden worden niet langer geconfronteerd met vooroordelen en discriminatie. 2. Ongelijkheid komt als gevolg voort uit een gebrek aan inspanning door die minderheden. 3. Zelfs dan nog stellen minderheden in een protest tegen discriminatie te veel eisen. 4. Minderheden hebben meer voorrechten gekregen dan dat ze verdienen (Taka 2015a, 143).

⁶⁸ Respectievelijk uit 109,589 berichten 70% negatief sentiment tegenover Koreanen en uit 67,884 berichten 67.3% negatief sentiment tegenover China.

2.2.1 Verbeelde (cyber)Gemeenschappen

In zijn onderzoek naar nationalisme bedacht Anderson (2006) de term ‘verbeelde gemeenschap’ (*imagined community*), een sociale constructie ter verklaring van een bindingsgevoel dat leidde tot nationalisme vanaf de vroege negentiende eeuw. In een drang naar sociale interactie worden, door categorisering, arbitraire overeenkomstigheden gebruikt ter creatie van verbeelde gemeenschappen. Verbeeld, omdat leden van gemeenschappen, hoewel ze elkaar nog ontmoet hebben, toch een gevoel van eendracht bezitten en zich aldus als een relatief homogene groep plaatsen tegen mensen buiten die groep. Anderson beschouwd de natiestaat als een verbeelde gemeenschap omdat het bindingsgevoel onder leden daarvan wordt geconstrueerd uit etnische afkomst en een nationale ethos. In de creatie van een verbeelde gemeenschap spelen vooral het printkapitalisme en het ontstaan van een gemeenschappelijke taal door printmedia een primaire rol, aldus Anderson. De daaruit gegroeide massamedia propageert binnen een vaak geografische afgebakende regio, staatsgeleide, homogene narratieven van identiteit in de vorm van gemeenschappelijke herinneringen.

Met de opkomst van het internet als nieuwe mediavorm argumenteert Appadurai (1996, hfstk. 3 - 4) dat die opkomst kan leiden tot creatie van nieuwe transnationale, verbeelde gemeenschappen. Die gemeenschappen zouden gebaseerd zijn op ideologie eerder dan op de natiestaat, en met gehanteerde narratieven die afwijken van die voortgebracht uit traditionele media. De eentaligheid van Japanse *netizens* limiteert echter de mogelijkheid tot transnationaliteit. Als enige sociale markeerders in een anonieme sfeer (zoals die van 2channel) worden taal en ideologie de belangrijkste bindingsmiddelen van net rechts als verbeelde, cybergemeenschap (Murai 2012, 375–76).

2.2.2 SIDE-model

Er bestaan omtrend de impact van anonimiteit op groepsvorming en mogelijke (negatieve) gevolgen daaruit, zoals afwijkend gedrag en geweldpleging, verschillende theoretische modellen. De klassieke deïndividueertheorie stelt bijvoorbeeld dat anonimiteit door middel van aanwezigheid in een menigte leidt tot een verlies van zelfbewustzijn en aldus persoonlijke verantwoordelijkheid. Dat zou leiden tot antinormatief gedrag.

De ontwikkeling van het internet en daarmee verbonden grootschalige computerondersteunde communicatie geeft echter een nieuwe context van anonimiteit en ideeën over sociale signalen. Lea en Spears (1991) en Lea (1992) ervaren anonimiteit in de context van het SIDE-model (*social identity model of deindividuation effects*) als een minimale mogelijkheid om individuele verschillen te markeren, en nuanceren dat er onder invloed van de sociale identiteitstheorie⁶⁹ geen sprake is van een echt verlies van zelfbewustzijn. Dat, aangezien volgens die theorie identiteit mee opgebouwd wordt door zelfcategorisering in verschillende groepen. Volgens het SIDE-model verschuift de persoonlijke identiteit juist naar die van de menigte en wordt er aldus een groepsmentaliteit gevormd. Het eerder beschreven antinormatief gedrag wordt dan juist uitgevoerd op basis van wat wel telt als normatief gedrag in die groep – al zijn het zelfs gemeenschappelijke ideeën die geen basis hebben in de realiteit.

Verder doorgetrokken stelt deze theorie dat, mits er reeds enige affiniteit bestaat met de groep in kwestie, anonimiteit groepsidentiteit zal opleggen en versterken, maar ook bepaald gedrag zal normaliseren. Indien dat niet het geval is zal het omgekeerde effect plaatsvinden en versterkt de persoonlijke identiteit als los van de groep.

⁶⁹ Die theorie stelt dat de identiteitservaring gebaseerd wordt op de perceptie van zichzelf binnen een groep, en van de groep collectief tegenover andere groepen. Eerst zal men zichzelf en anderen categoriseren in groepen. Vervolgens zal men aan de hand van die groepen zichzelf (en anderen) identificeren en zich conformeren naar het gedrag dat van die groep verwacht wordt. Tenslotte begint het proces van vergelijken. Gevolgen daarvan zijn dat de groep waar men toe behoort, de in-groep ('wij'), ter verhoging van eigenwaarde, de andere groep zal discrimineren.

2.2.3 Referent Informational Influence Theory

Groespolarisatie wordt beschreven als de neiging om als groep extremere opvattingen te hanteren dan wat een individu eerst als intentie had. Daarrond bestaan verschillende modellen. De *Social comparison theory* stelt bijvoorbeeld dat leden beginnen met een gematigde mening en, door het vergelijken met die van anderen, als middel tot onderscheiding een iets extremer standpunt innemen dat toch overeenkomt met dat van de groep. De *informational influence theory* stelt eerder dat groespolarisatie het gevolg is van de overtuigingskracht van argumenten van de meerderheid in een groep. In een groep met een gelijkaardige meningen worden verschillende argumenten bovengehaald ter ondersteuning, en voor leden die deze argumenten nog kenden zorgt dat voor een verdere versterking van die mening.

Een derde model, de *referent informational influence theory* (of “*the social identity theory of influence in groups*”) bouwt verder op de zelf-categorisatietheorie⁷⁰ en verklaart groespolarisatie als een psychologische conformiteit (eerder dan naleving of gehoorzaamheid) aan waarden in een bepaalde *in*-groep. Dat wordt gedaan wanneer men zich sterk identificeert met de normen van die groep en die aldus opneemt als deel van de eigen identiteit. Om zichzelf tot het uiterste te differentiëren tot een *out*-groep, eerder dan tot onderscheiding in de *in*-groep, wordt er echter een extremer standpunt ingenomen dan wat gemiddeld telt. In die theorie is het dus ook niet de inhoud van de argumenten die telt, maar de sociale positie van zichzelf in de groep waar de informatie uit komt (Turner, Wetherell, en Hogg 1989).

Eun-Ju Lee, in haar studie over deïndividuele en groespolarisatie binnen computerondersteunde communicatie (2007), past het SIDE-model toe in combinatie met de *referent informational influence theory*. Ze concludeert dat het gebrek aan sociale signalen en herkenningattributen als kenmerk van computerondersteunde communicatie sociale categorisatie en groepsidentificatie in de hand werkt wat, in het distantiëren tot de *out*-groep, tot groespolarisatie leidt. Aan de hand van die bevindingen stelt ze dat politieke discussies uitgevoerd op anonieme fora, waarin argumenten langs beide kanten een contrast creëren tussen *in* en *out*-groep, groespolarisatie meebrengen enerzijds om de sociale positie in de groep te verduidelijken, en anderzijds om zich te distantiëren van de *out*-groep. In dat geval, vermoedt ze, kan de discussie een verdeeldheid in stand houden en versterken, eerder dan tot een publieke consensus te komen.

De exclusiviteit van het net-rechtse discours is daar een rechtstreeks gevolg van. Door het proces van groespolarisatie wordt er een selectie gemaakt van ‘goede’, patriottische burgers met gemeenschappelijke morele waarden en normen ter creatie van een ideologisch homogene gemeenschap. Nationalisme en patriottisme worden als primaire, juiste ideologieën aangenomen en de daaruit vloeiende taal dient als signaal ter identificatie van gelijkgestemden. De ideologieën van de groep worden enerzijds op een gelijk niveau gebracht doordat ze zich omwikkelen in deze gemeenschap, en anderzijds worden de meningen ter bescherming van de eigen groep versterkt als contrast met de *out*-groep. Tegenstanders komen in hun gebrek aan patriottisme collectief anti-Japans over en worden aldus volledig genegeerd. Ook Murai stelt dat groespolarisatie kenmerkend is voor de ideologieën die net-rechtsen handhaven. Murai stelt dat, zelfs als dat niet zou leiden tot enige vorm van (online) activisme, het discours als een spiraal zodanig groeit dat het op normatieve wijze wordt overgenomen door anderen, die oorspronkelijk nog geen conservatieve neigingen hebben maar wel toesluiting zoeken tot de online gemeenschap (Murai 2012, 373–74).

Dankzij de anonieme aard van internetcommunicatie, en de rol van het internet als een *volkswil* 2.0, kunnen extremistische volksbewegingen niet alleen hun radicale aard verbergen, ook consensus wordt op die wijze gecreëerd. Dat doen ze door in te spelen op de morele waarden en homogene

⁷⁰ De zelf-categorisatietheorie stamt voort uit de sociale identiteitstheorie en analyseert de cognitieve processen in zelf-categorisatie door de vraag te stellen wanneer, waarom en op welke basis we ons eerder als groep categoriseren dan als individu, alsook wat de psychologische gevolgen daarvan zijn. Op basis van sociale categorieën gevormd uit geobserveerde overeenkomstigheden en contrasten categoriseren we anderen, maar veranderen we ook onze representatie van die leden. Ze worden niet langer gezien als unieke individuen maar als een uiting van attributen uit die groep en werken dus stereotypering in de hand. Op eenzelfde wijze wordt ook gedrag als conformiteit of etnocentrisme verklaard.

wij-heid van Japanse *netizens*, en door het antagoniseren van zowel andere mediavormen (de rol van massamedia als manipulatief en het bewust verbergen van waarheden), als van kritische tegenstanders – zij worden afgestempeld als Koreaanse anti-Japanse spionnen. De wij-groep wordt overtuigd om actie te ondernemen en waarheden over Japanse vijanden te verspreiden om anderen te doen ontwaken. Op die wijze maken ze zichzelf zowel tot patriottische burgers als tot activisten die dankzij het medium zonder moeite kunnen participeren door bijvoorbeeld video's te delen of deel te nemen in discussies.

2.3 Conclusie

De populariteit van bovenstaande platformen toont aan dat in de anonimiteit van het internet, en meer specifiek platformen als 2channel waar ook een gebruikersnaam als herkenningmiddel vermeden wordt, het toch mogelijk is een gevoel van gemeenschap te creëren ondanks een gebrek aan fysieke kenmerken. Dat wordt verklaard door een gemeenschappelijke identiteit als patriottische *netizens*, met enerzijds de nativistische intentie om slechte anti-Japanse invloeden af te weren en anderzijds ook een antagonisering van tegengestelde meningen. Omdat er geen andere kenmerken ter herkenning zijn wordt dat imago geheel opgebouwd uit de schrijfstijl en opbouw van geplaatste berichten. Naar bovenstaande logica worden *netizens*, aan de hand van de ideologieën die in de anonieme berichten voorkomen, dan ook geklassificeerd als ofwel patriottische *netizens* ofwel 'anti-Japanse' vijanden (Murai 2012, 374).

Met Mudde (2013) en Lindgren (2015) in gedachten definieerde deze paper in het eerste deel aan de hand van eerder onderzoek Japans populisme en bracht het in verband met internetcommunicatie en sociale media. In het tweede deel werd verder ingegaan op mogelijke sociale effecten van internetcommunicatie op de maatschappij door als case-study de extreem-rechtse, nationalistische internet-stem te nemen en diens politieke beweegredenen te bekijken. Het tweede deel concludeert dat het internet in een creatie van *imagined cybercommunities* zowel polariseert als nationalistische retoriek normaliseert, en aldus vrij spel creëert voor populisten. Samenvattend voldoen de ideologieën die de net-rechtsen voorhanden hebben in grote lijnen aan de eerder opgestelde definitie van populisme. Als gevolg van historische ontwikkelingen zijn ze inhoudelijk echter vaak nativistisch door buitenlandse invloeden als anti-Japans te plaatsen, en autoritair door de intentie die anti-Japanse invloeden te straffen. In lijn met Rolfe (2016) worden daarnaast ook, inherent aan het *netizens*-discours, massamedia afgeschilderd als de manipulatieve elite. Dit hoofdstuk plaatste de net rechtse *netizen*-groep als wij-groep of *heartland* in functie van populistische politici. In het laatste deel onderneemt deze paper een poging om de ideologieën van Sakurai Makoto te classificeren: iemand die zich opstelt als representatief voor die groep, en in de literatuur daar vaak aan verbonden wordt.

3 Sakurai Makoto (桜井誠)

Het hoeft niet gezegd te worden dat als spilfiguur in de discussie rond hatespeech in Japan Sakurai Makoto een controversieel figuur is in het Japanse medialandschap. Als zelfverklaarde internet-activist en oprichter van de Zaitokukai haalt hij frequent het nieuws door aaneenhoudende conflicten met o.a. de Koreaanse diaspora, en na een aanklacht leidde dat in 2014 zelfs tot een veelbesproken publiek debat met Hashimoto Tōru.⁷¹ Na een eerste poging om tot het politieke landschap van Japan toe te treden tijdens de Tokio 2016 gouverneursverkiezingen, besloot hij een onafhankelijke partij op te richten met de Tokio districtsverkiezingen van 2 juli 2017 op het oog: de Japan First Party.

3.1 Achtergrond

Volgens een uitgebreid interview met de conservatieve centrum-rechtse krant Sankei News in 2016 groeide Sakurai, geboren op 15 februari 1972, vaderloos op in Fukuoka, waar hij studeerde aan Fukuoka Kenritsu Nakama High School, tot hij in Edogawa, Tokio ging werken als part-time administratief bediende. In dat interview haalt hij enkele anekdotes naar boven die zijn huidige politieke ideologieën zouden hebben bepaald. Voorbeelden omvatten een geschiedenisleerkracht die frequent vrijaf nam om deel te nemen aan vakbondsacties van de Japan Teachers' Union,⁷² studenten uit een school geaffillieerd aan Noord-Korea⁷³ die frequent geweld zouden plegen of andere studenten bedreigden voor geld (Sankei News 2016b), en lokale politici die stemmen omkochten door het sociale zekerheidssysteem te misbruiken.

Als startpunt voor zijn anti-Koreaanse activiteiten (*kenkan katsudō* 嫌韓活動) geeft hij echter een anekdote over zijn ervaring op een digitaal forum tijdens het FIFA wereldkampioenschap voetbal in 2002 georganiseerd in Seoul, Zuid-Korea. Ondanks volgens hem massale steun voor Zuid-Korea vanuit Japan kwam er toch anti-Japans sentiment uit Zuid-Koreaanse hoek (*Nihon makero* 日本負けろ, 'verlies, Japan!'). Vervolgens stelt hij dat Zuid-Koreanen geen genoeg nemen met het 1964-verdrag (dat de relatie tussen Zuid-Korea en Japan normaliseerde)⁷⁴ en zaken als het 'troostmeisjes-probleem' onnodig laten aanslepen.

"Na dat drie jaar te hebben volgehouden [het online discussiëren met Zuid-Koreanen] zei ik hun op het moment van mijn laatste discussie het volgende: 'Julie stellen dat Koreanen [onder Japans colonialisme] massaal werden geëxecuteerd. Waarom verdubbelde de bevolking dan tijdens de annexatie?' Die cijfers staan in Zuid-Koreaanse schoolboeken hoor! In schoolboeken door de Koreaanse overheid gepubliceerd! Daarom liet ik die schoolboeken aan hun zien. Ik kreeg het volgende antwoord: 'Nee, het Japans Keizerrijk deed de bevolking stijgen om slaven te maken.' Toen was ik uitgeput. Nu is het genoeg, ik kan niet verder blijven argumenteren." (Sankei News 2016b)

3.2 Activisme

Onder de gebruikersnaam *konkon* begon Sakurai zijn anti-Koreaanse internetactiviteiten, als iemand uit de net-rechtse beweging, in 2002 op een vertaalforum⁷⁵ van de Zuid-Koreaanse krant 'JoongAng Ilbo'. Vervolgens ging hij onder zijn huidige gebruikersnaam *Doronpa* over naar een vertaalforum van

⁷¹ Enkele maanden eerder oordeelde een rechtbank in Osaka dat de haatdragende protestacties van de Zaitokukai onwettig waren. Op aandringen ging Hashimoto akkoord met het debat, maar na enkele minuten ging het debat over in een scheldpartij langs beide kanten.

⁷² De Japan Teachers' Union (*nihonkyoshokuinkumiai*, 日本教職員組合), afgekort als JTU of *nikkyōso* (日教組), functioneert als grootste onderwijsvakbond in Japan en neemt een kritisch standpunt in tegen het conservatieve beleid onder de LDP.

⁷³ *Chōsen gakkō* (朝鮮学校) zijn Koreaanse scholen opgericht voor de Koreaanse diaspora in Japan, gesubsidieerd door Chongryon, een organisatie gekoppeld aan Noord-Korea.

⁷⁴ Treaty on Basic Relations between Japan and the Republic of Korea (*Nikkankihonjōyaku*, 日韓基本条約), getekend op 22 juni 1965.

⁷⁵ Een vertaalforum (*hon'yaku keijiban* 翻訳掲示板) is een forum met achterliggende software die berichten op machinale wijze automatisch vertaalt naar de taal van de gebruiker.

Zuid-Koreaans internetportaal NAVER in 2003, en naar een van ‘Go Korea’ in 2004. Zijn frequente berichtgeving werd positief geëvalueerd onder net-rechtsen en leidde vervolgens tot het oprichten van zowel een eigen site ‘Zuid-Korea, het vreemde land’ (*fushigi no kuni no kankoku* 「不思議の国の韓国」)⁷⁶ als een forum genaamd ‘live discussie over Korea’ (*kankoku nama tōron* 「韓国生討論」). In januari 2005 werd hij als gast van een publiek *panel* gevraagd op een Nippon TV (日本テレビ) *variety*-programma ‘Generation Jungle’ (*jenejan* 「ジェネジャン」) om vervolgens periodiek door Channel Sakura uitgenodigd te worden.

Onder die nieuwverworven populariteit richtte hij in april 2005 een rechtse volksbeweging op onder de naam ‘Onderzoeksgroep over het probleem van de Japans-Koreaanse geschiedenis’ (*Nikkan rekishi mondai kenkyūkai* 「日韓歴史問題研究会」),⁷⁷ met een eerste symposium ‘het uit de hand gelopen anti-Japanse Zuid-Korea’ (*Bōsō suru Kankoku no han’nichi* 「暴走する韓国の反日」) datzelfde jaar in juli. Participatie daarvan wordt op ongeveer vijftig leden geschat. Periodieke symposia, lezingen en zogenaamde studiegroepen leidden tot een stijging van volgers en met enkele volgers startte hij vervolgens een eigen internet-radioshow.

In december 2005 begon hij een carrière als schrijver met zijn eerste boek ‘Haat jegens de Korean Wave, een praktisch handboek: een handleiding om ondoordachte Anti-Japanse opmerkingen af te weren’ (*Kenkanryū jissen handobukku han’nichi mōgen gekitai manyuaru* 「嫌韓流実践ハンドブック反日妄言撃退マニュアル」) gepubliceerd door uitgever Shinyusha Co., Ltd. (晋遊舎).⁷⁸ Onder Seirindō (青林堂)⁷⁹ en Shinyusha en bracht hij vervolgens zowel solo-publicaties uit als contributies tot bestaande magazines als *Japanism* (「ジャパニズム」) (Yasuda 2012).

3.3 Zaitokukai

Sakurai richtte de groep in 2006 op als protest jegens de zainichi Koreanen, de Koreaanse diaspora in Japan, die misbruik zouden maken van een oneerlijk systeem van sociale zekerheid ter compensatie van door Koreanen gefabriceerde oorlogsmisdaden in de Tweede Wereldoorlog. Uit een patriotisch idee om dergelijk anti-Japans gedrag te bestrijden en Japan terug in handen van ‘echte Japanners’ te geven houdt de groep frequent protestacties (Yasuda 2012; Murai 2012, 373). Sakurai weigert echter vergelijkingen met neo-nazisme en racistische ideologieën, en verduidelijkt de groep te hebben gebaseerd op de Noord-Amerikaanse Tea Party na het analyseren van diens campagnevideos. Dat doet hij omdat hij op zelfde wijze overtuigd is dat Japan door de invloed van linkse politici, media en buitenlanders een verkeerde richting opgaat (Fackler 2010).

7 campagnepunten

1. “De Zaitokukai laat de eis naar speciale voorrechten voor zainichi Koreanen die met ‘discriminatie’ zwaaien, absoluut niet toe.”
2. “We voeren actief een verspreiding van kennis uit over het zainichi-probleem door van allerlei media gebruik te maken zoals het uitbreiden van onze officiële site, in verschillende regio’s lezingen houden, enzovoort.”
3. “Als er vanuit bepaalde plekken een vraag komt naar een spreker, zal de Zaitokukai er voor zover mogelijk op reageren en, ongeacht de schaal van de bijeenkomst, een spreker uitzenden.”
4. “Met doelen als ‘pertinent tegen de speciale voorrechten voor de zainichi Koreanen’ en ‘we laten het zainichi-probleem niet over aan de volgende generaties’ zullen we het aansluiten aan de Zaitokukai sterk aanmoedigen.”

⁷⁶ Een woordspeling op het boek “Alice in Wonderland” (*Gushigi no Kuni no Arisu* 「不思議の国のアリス」)

⁷⁷ Werd in 2006 hernoemd tot ‘Onderzoeksgroep over het probleem van Oost-Azië’ (*higashi ajia mondai kenkyūkai* 東亜細問題研究会).

⁷⁸ Door Yamano Sharin werd onder dezelfde uitgever ook de controversiële *Manga Kenkanryū* (マンガ嫌韓流, ‘Haat voor de Korean Wave’) en *Manga Kenchugokuryū* (マンガ嫌中国流, ‘Haat voor de Chinese Wave’) uitgebracht.

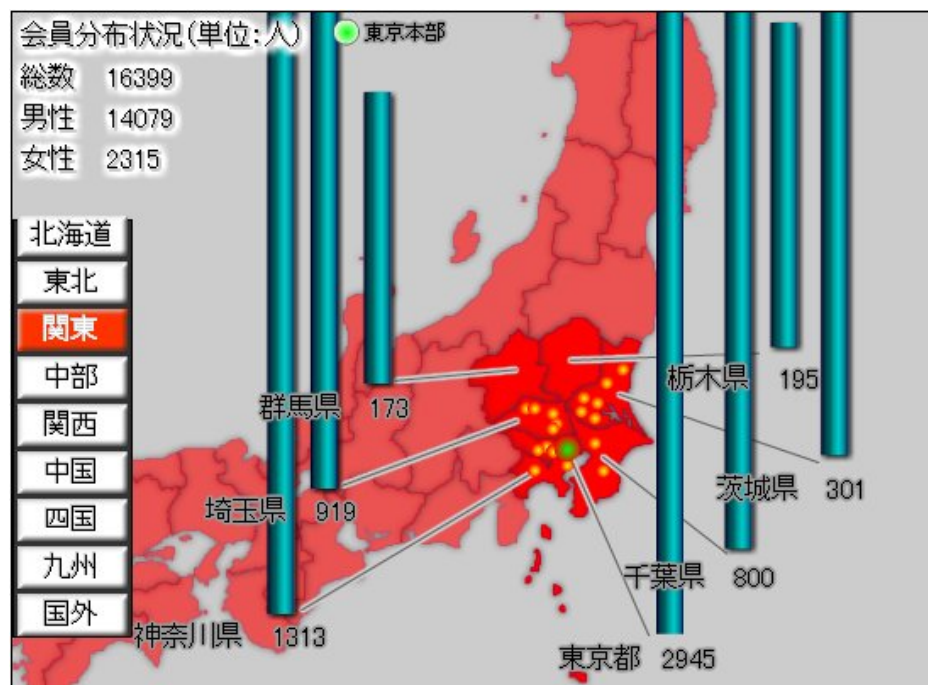
⁷⁹ Een uitgever die vooral bekend staat voor de publicatie van de maandelijkse avant-garde manga *Garo* (ガロ).

5. “Zodra we ons huidige doel van 10.000 geregistreerde leden hebben bereikt, starten we een petitie gericht naar de politieautoriteiten, gerechtelijke instanties, lokale overheden, politici, enzovoort, om tot een resultaat te komen van het zainichi-probleem.”
6. “Als er langs de kant van zainichi Koreanen een wens bestaat, zullen we via allerlei media als publicaties, uitzendingen, enzovoort, reageren met een openlijk debat.”
7. “De Zaikokai streeft naar het helpen om de werkelijke staat van plaatsen die lijden onder misdadig gedrag van opstandige zainichi Koreanen bekend te maken.”

(Zaitokukai.info 2017)

3.3.1 Demografie

In 2017 heeft de Zaitokukai naast het hoofdkantoor 36 afdelingen verspreid over Japan. Een interactieve kaart op de officiële pagina van de Zaitokukai (zie **figuur 4**) weergeeft per regio de demografie van het ledenbestand. Indien die kaart up-to-date wordt gehouden omvat het totaal aantal gebruikers op april 2017 volgens de organisatie 16399 leden,⁸⁰ waarvan 14079 (85,85%) mannen en 2315 (14,12%) vrouwen. Volgens **figuur 5** zou het hoogst aantal leden komen uit Tokio (2945 leden of een 17,97% aandeel), gevolgd door Kanagawa (1313 leden of 8,01%) en Osaka (1464 leden of 8,93%).

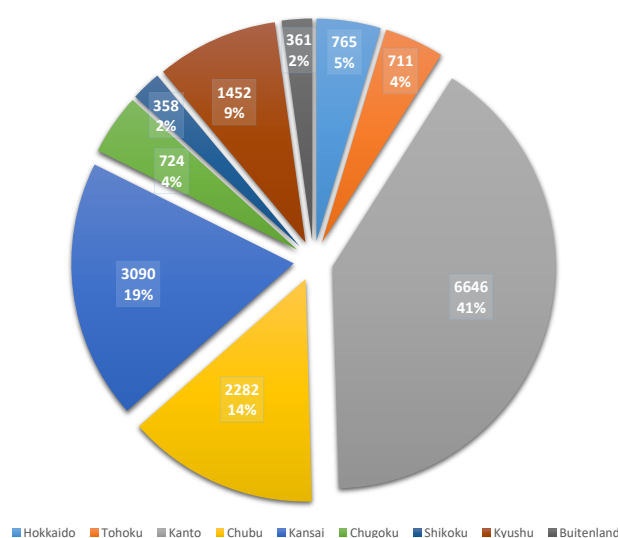

Figuur 4: Screenshot van het ledendistributiediagram van de Zaitokukai. (Screenshot genomen op 18/04/2017 om 13:35)

3.3.2 Betogingen

Betogingen staan vooral in teken van eerdergenoemde speciale rechten voor zainichi Koreanen, maar ook tegen andere ervaren anti-Japanse elementen wordt geprotesteerd. In 2011, na de kernramp

⁸⁰ Het totaal bevat een discrepantie van exact tien leden wanneer het vergeleken wordt met het opgetelde totaal (16,389 leden) van alle regio's in de interactieve kaart zelf.

Figuur 5: Cirkeldiagram van het aantal leden per regio.

van Fukushima, hield Sakurai bijvoorbeeld een protestactie genaamd ‘Betoging om het het Vuur van Nucleaire Reactoren Niet te Laten Doven’ (*Genpatsu no hi o kesasenai demo kōshin* 「原発の火を消させないデモ行進」) als reactie op antikernenergiewebewegingen, wat live werd uitgezonden op Niconico. Hij deed dat uit geloof dat die bewegingen zijn opgericht uit anti-Japans sentiment, met de intentie om een tekort aan stroom te bekomen en aldus Japan te verzwakken (Sakurai 2011).

In 2009 haalde de Zaitokukai voor het eerst sterke kritiek over zich door een protestactie tegen het verblijf van een illegale Filipijnse middelbare studente die in Japan mocht verblijven onder een speciaal statuut.⁸¹ In een 2009 protest tegen het illegaal gebruik van een openbaar park door een *chōsen gakkō*⁸² lagere school als oefenterrein, organiseerde de Zaitokukai op aanvraag van lokale inwoners, in samenwerking met ultranationalistische volksbewegingen Shukenkai en Team Kansai een betoging voor de poorten van de school. Door het roepen van racistische en haatzaaiende slogans werden enkele leden aangeklaagd wegens obstructie van openbare orde en laster met een boete van 12 miljoen yen tot gevolg.⁸³ Yasuda, in een interview met die lokale inwoners, rapporteert anderzijds wel een dankbaarheid om het probleem, al was het op extreme wijze, in de kijker te brengen (Yasuda 2012), wat kan duiden op een bepaalde reputatie van vigilantisme.

Ook in een protest tegen een fundraising gehouden door de onderwijsvakbond in Tokushima ten voordele van arme jongeren hield de Zaitokukai een betoging, op dat moment in het kantoor van de vakbond zelf. Dat deden ze omdat een deel van het geld gedoneerd werd aan een *chōsen gakkō*. Het resultaat was een aanklacht en boete van 4,36 miljoen yen. In augustus 2014 volgde er een aanklacht wegens laster en racisme door freelance-auteur en anti-hatespeech activiste Lee Sinhae. Ze klaagde respectievelijk de Zaitokukai en een blog gerelateerd aan 2channel aan voor 5,5 miljoen yen en 22 miljoen yen. De zaak wordt momenteel nog onderzocht.

⁸¹ Het was tevens de eerste protestactie van de Zaitokukai die een tegenprotest langs linkse kant uitlokte en een startpunt in de ontwikkeling van nieuwe sociale tegenwelingen (Shibuichi 2016).

⁸² *Chōsen gakkō* (朝鮮学校) zijn Koreaanse scholen opgericht voor de Koreaanse diaspora in Japan, gesubsidieerd door Chongryon, een organisatie gekoppeld aan Noord-Korea.

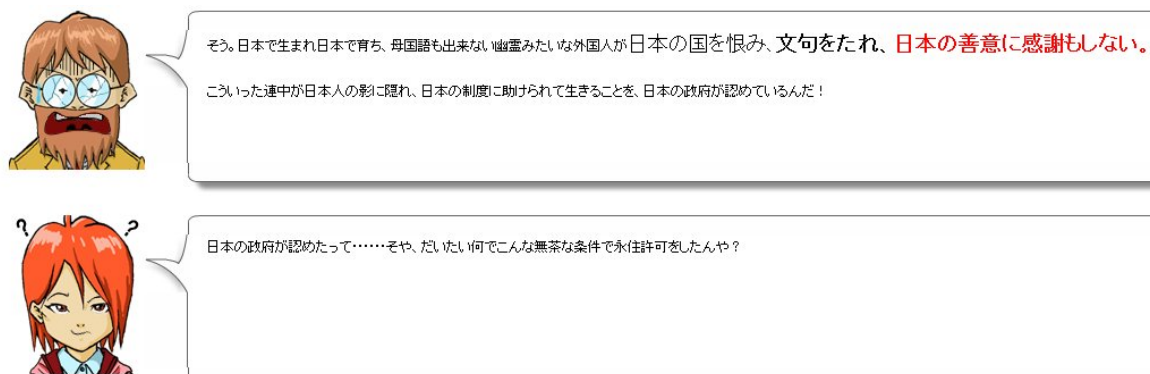
⁸³ Het verdict werd op 9 december 2014 uitgesproken. De school zelf werd voor 100,000 yen beboet en werd voor veiligheidsredenen in 2012 gesloten.

3.3.3 Reactie

In 2012 sprak een LDP-kandidaat⁸⁴ zich op Twitter nog positief uit over de groep (Okazaki 2012). Ook leden van ‘The Party for the Japanese Kokoro’ (*Nippon no kokoro* 日本のこころ, oorspronkelijk ‘The Party for Future Generations’, *Jisedai no tō* 次世代の党) en de ‘Osaka Restoration Association’ (*Ōsaka ishin no kai* 大阪維新の会) spraken steun uit, maar die werd later weer teruggetrokken. Door die aaneenloping van bovenstaande accidenten besloot Osaka burgemeester Hashimoto Tōru echter een opiniemeeting te houden met Sakurai Makoto, wat uitmondde in een scheldpartij langs beide kanten (2021 summer 2014). Tijdens een live broadcast op Niconico verklaarde Sakurai in 2014 dat hij zich als president zou terugtrekken⁸⁵ na het beëindigen zijn ambtstermijn⁸⁶ om zo meer tijd te hebben om nieuwe jonge conservatieve politici beter te ondersteunen.⁸⁷

In december 2015 komt het Ministerie van Justitie, na een eerder vermeld onderzoek naar hate speech, tot het besluit dat de opnames van Zaitokukai-acties jegens zainichi Koreanen aanleiden tot haat en racisme, en aldus in overtreding treden met mensenrechten. Het ministerie vorderde daarom een eis uit aan Niconico en dergelijke video-uploadsites tot verwijdering van deze videos. In mei 2016 voerde het ministerie in een eerste poging om hate speech te bestrijden de ‘Hate Speech Act of 2016’ door, met voorbeelden van hatespeech verspreid naar ongeveer 70 lokale overheden in maart 2017 (Times 2017).

3.3.4 Internet

Figuur 6: screenshot van een ‘vragenronde’ over speciale rechten voor Zaitokukai. (Bron: Zaitokukai.info 2017)

Zaitokukai maakt sterk gebruik van sociale media en het internet. Naast verschillende actieve accounts op Twitter, Facebook, enzovoort worden activiteiten vaak live uitgezonden of achteraf geplaatst op video-uploadsites als Niconico,⁸⁸ Channel Sakura en Youtube.

⁸⁴ Advocaat Okazaki Akira (岡崎晃), op aanbeveling van de Komeito een kandidaat in het twaalfde district van Hyogo. Hij verloor met een tweede plaats tegen toenmalig regerend DPJ-lid Yamaguchi Tsuyoshi (山口壮).

⁸⁵ Sakurai Makoto beweert tevens vlak voor hij uit de Zaitokukai stapte, een uitnodiging te hebben ontvangen om naar een congres van nationalistische bewegingen als de Griekse Golden Dawn in Budapest te komen. Hoogstwaarschijnlijk gaat het over een geplande ‘National Policy Institute Conference’ dat gepland werd in Budapest maar grondwettelijk werd tegengehouden en leidde tot een deportatie van NPI-oprichter Richard Spencer (Sankei News 2016b).

⁸⁶ Vice-president Yagi Yasuhiro (八木康洋) heeft sindsdien telkens de Zaitokukai presidentsverkiezingen gewonnen en dient als huidig president.

⁸⁷ In 2016 richtte hij om die reden de ‘Beweging van Actief-Conservatieven’ (*kōdō suru hoshu undō* 「行動する保守運動」) op.

⁸⁸ Dwango, het bedrijf achter Niconico, heeft onder invloed van de nieuwe wetgeving Zaitokukai’s Niconico-account geblokkeerd (Furuya 2016).

De huidige webpagina heeft een eigen discussieruimte toegankelijk tot geregistreerde leden, en hanteert een gelijkaardige visuele stijl aan die van 2channel, met een toegankelijke, zelfs schattig design (zoals een banner die lijkt op de profielfoto's gebruikt door de 'Hinomari clique' op Twitter). In de vorm van een cartoonesque Q&A sessie (zie **figuur 6**) tussen een fictieve professor en een zainichimeisje *Zaiko-chan* (ザイ子ちゃん) beschrijft een gids ten slotte de voornaamste punten van de Zaitokukai.

3.3.5 Strategie

Volgens Higuchi (2014a) werft de Zaitokukai potentiële leden aan door net-rechtsen te contacteren die frequent anti-Koreaanse berichten plaatsen, of door een latent wantrouwen jegens buitenlanders naar buiten te brengen met haatwekkende videos. In Higuchi (2014b) legt hij door middel van interviews een verdere band tussen activisten en het internet. In die interviews blijken leden in aanraking te komen met rechts-populistische ideologieën door op het internet te browsen naar informatie die in gaat tegen massamedia-narratieven (2014b, 96). De filterbubbel van zoekmachines past resultaten verder aan aan de politieke voorkeuren van de zoeker en brengt de zoeker verder in aanraking met grassroots-bewegingen als de Zaitokukai. Murai (2012) stelt dat op die wijze de organisatie leden kan ronselen die gevestigde politici niet kunnen bereiken,⁸⁹ en aldus levert het internet, met kenmerken aangehaald in het tweede deel, een ideale omgeving ter 'propagatie van ideologie', om het in Murai's woorden te stellen (2012, 373).⁹⁰

Tamura en Kobayashi (2014) plaatsen de Zaitokukai door hun aanpak van confrontatie via straatdemonstraties, volgens **Tabel 1.2**, onder de categorie van strijdbare democratie ('*Contentious Democracy*') (2014, 127). Anderzijds maken Sakurai Makoto en de Zaitokukai sterk gebruik van sociale media om Japanse burgers tot (passieve) politieke participatie aan te moedigen, wat past binnen het eerder gedefiniëerde model van *Internet Democracy*. Tenslotte beantwoordt de gehandhaafde ideologie ook dusdanig aan het model van populisme als gedefiniëerd door Mudde (2013) om te passen binnen het model van *Populist Democracy*.

3.4 Politieke carrière

3.4.1 Gouverneursverkiezingen

In 2016 stelde Sakurai zich als onafhankelijke kandidaat voor in de gouverneursverkiezingen van Tokio na het ontslag van Yoichi Masuzoe.^{91,92} Hij eindigde als vijfde van 21 kandidaten, met een totaal aan 14,171 stemmen (1.74% van het totaal aantal stemmen, wat vrij gelijk loopt met het percentage stemmen per kiesdistrict)^{93,94} (Asahi Shinbun 2016). Na die verkiezingen bevestigde hij de intentie om deel te nemen aan de Tokyo Assembly Elections (*togi-sen* 都議選) in 2017 met de kennis daaruit verworven.

⁸⁹ Anderzijds ontstaan er, door het aansporen tot haat en verspreiden van extreem-nationalistische propaganda, ook anti-Zaitokukai tegenbewegingen zoals norikoe-net (afkorting van International Network om Hatespeech en Racisme te Overkomen, *heitosupīchi to reishizumu o norikoeru kokusai nettowāku* ヘイトスピーチとレイシズムを乗り越える国際ネットワーク), met prominente leden als voormalig premier Murayama Tomiichi (Shibuichi 2016).

⁹⁰ Rumi nuanceert die visie echter door te stellen dat dergelijke pogingen onder net-rechtsen wel vaak genegeerd of milkpunt van cynische spot worden (Rumi 2011).

⁹¹ de Asahi Shinbun (朝日新聞) bekritiseerde zijn campagne omdat het gebruik zou maken van de verkiezingen om hate speech te verspreiden. Sankei News (産経ニュース) daarentegen rapporteerde op frequente basis over Sakurai's campagne en hield ook een diepgaand interview.

⁹² Hij trad af wegens misbruik van publieke fondsen.

⁹³ Het meeste aantal stemmen haalde hij in Setagaya City, met 7,020 stemmen of 1.56% van het geheel. Het hoogste percentage haalde hij in Mikurajima, een dorp uit Miyake, Tokio met 4.10% van het totaal (wat overeenkomt met 8 stemmen).

⁹⁴ Met 44.49% van het totaal aantal stemmen werd Koike Yuriko, vice secretaresse van de Nippon Kaigi (日本会議) en o.a. minister van defensie onder de LDP, eerste vrouwelijke gouverneur van Tokio.

7 campagnepunten

1. “Stop het betalen van financiële overheidssteun aan buitenlanders die verblijven in Tokio en beperk ontvangers daarvan tot het Japanse volk.”
2. “Verminder binnen vier jaar het aantal overschrijdingen van de toegelate verblijftijd met de helft.”
3. “Verbied opdringerige anti-Japanse hate speech gebaseerd op een door buitenlanders verzonden fictieve Japanse geschiedenis.”
4. “Ontwerp een belastingverhoging voor het hoofdkantoor en de bijhorende faciliteiten van Chongryon en Mindan (die een oneerlijke belastingverlaging krijgen).”
5. “Implementeer een wetgeving met betrekking tot pachinko als illegaal gokken.”
6. “Stop het bouwen van scholen voor Koreanen.”
7. “Ontwerp ter verbetering van het huidige ‘Tokyo Olympics’-plan een meer compacte Tokyo Olympics.”

(Bron: shiminjichi 3rd 2016; Sankei News 2016a)

3.4.2 Japan First Party (*Nippon daiichi tō* 日本第一党)

Volgens Sankei News opende de partij op 26 maart 2017 voor een APA hotel⁹⁵ in Tokio een conventie ter oprichting van de Japan First Party (JFP) met 270 mensen aanwezig en reeds 1600 leden aangesloten tot de partij. De partijtop bestaat voornamelijk uit Zaitokukai-leden, waaronder Hiroyuki Seto als adviseur. Het programma van de JFP is opgesteld uit tien categorieën⁹⁶ met een totaal aan 145 beleidspunten en een samenvatting in vijf hoofdpunten (Party 2016). Hieronder volgt een vertaling van de vijf hoofdpunten van de JFP:

Hoofdpunten van de JFP (*Nippon daiichi tō kōryō* 日本第一党綱領)

“Onze partij zal de in deze wereld ongeëvenaarde, ongebroken keizerlijke lijn van de Japanse keizer beschermen als belichaming van de natiestaat Japan.”

“Onze partij hanteert een Japan First doctrine, verdedigt de nationale belangen van Japan, beschermt de rechten van het Japanse volk en streeft naar geluk voor heel Japan.”

“Onze partij is gericht op het herstel van een essentieel conservatisme, en om de traditie, cultuur en geschiedenis van ons land te beschermen zijn we bereid om, in sommige gevallen, niet te aarzelen en buitenlandse vijanden te bestrijden.”

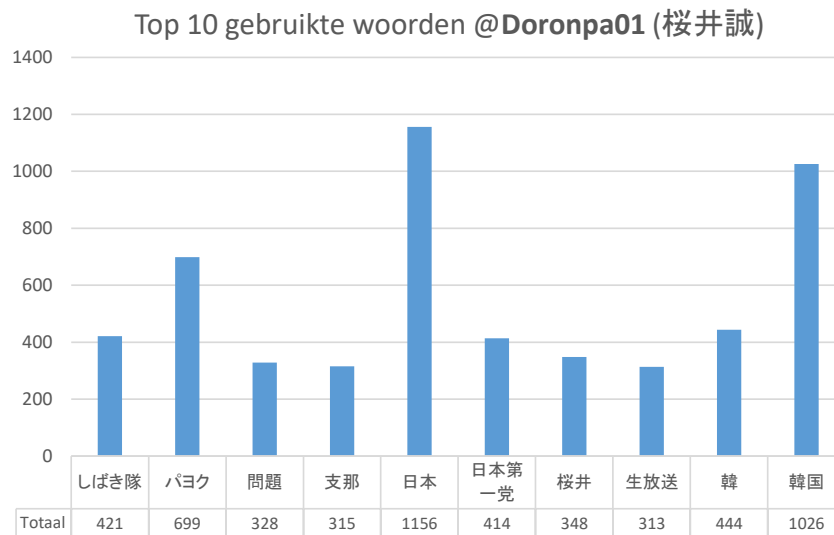
“Onze partij zal zijn ogen niet sluiten voor een urgente internationale crisis en zal zo spoedig mogelijk een door Japanse handen ontworpen nieuwe grondwet creëren met als doel een eigen nationaal leger te beheren.”

“Onze partij zal de misvormde (*crooked*) administratie van sociale zekerheid voor buitenlanders afschaffen en een verbeterde sociale zekerheid voor Japanners ontwerpen.”

(Bron: Party 2016)

⁹⁵ APA Group haalde begin 2017 het nieuws nadat bekend raakte dat de CEO gebruik maakt van zijn hotels om eigen publicaties te verspreiden. Die publicaties ontkennen ‘de Slachting van Nanjing’ en het bestaan van de zogenaamde ‘Troostmeisjes’.

⁹⁶ Grondwet (*kenpō* 憲法), nationale defensie en diplomatie (*kokubō* 国防, *gaikō* 外交), immigratie en buitenlanders (*imin* 移民, *gaikokujin* 外国人) onderwijs (*kyōiku* 教育), economie (*keizai* 経済), landbouw, bosbouw en visserij, milieu (*nōrin gyogyō* 農林漁業, *kankyō* 環境), maatschappij (*shakai* 社会), openbare orde (*chian* 治安), welzijn (*fukushi* 福祉) en politiek (*seiji* 政治)

Figuur 7: Grafiek van de top tien meest gebruikte woorden uit de verworven Twittergegevens van Sakurai als corpus.

3.5 Ideologieën

Sakurai's politieke campagnepunten alsook de acties van de Zaitokukai onthullen al een vaak terugkomend narratief van beide Korea's en de Koreaanse burgers in Japan als vijand van Japan. Ook een kwantitatieve tekstanalyse van de Twitteraccount van Sakurai⁹⁷ bevestigt dat.⁹⁸ **Figuur 7** weergeeft door middel van frequentieanalyse de tien meest gebruikte termen⁹⁹ in het verworven Twittercorpus en niet geheel verrassend ligt ook daar de focus op Japan (*nihon* 日本) en (Zuid-)Korea (*kankoku* 韓国 en *kan* 韓). Door de relatie met termen *han'nichi* 反日 (anti-Japan), *iya* 嫌 (haat) en *hantai* 反対 (oppositie) suggereert **Figuur 8** een wij/zij-narratief tussen Japan en Zuid-Korea. Ook de linkervleugel in het politiek spectrum wordt geantagoniseerd onder de pejoratieve term *payoku* (パヨク). Daar wordt vooral verwezen naar het zogenaamde Shibaki Corps¹⁰⁰ dat verder in verband wordt gebracht met DPJ politicus Arita Yoshifu (有田芳生).^{101,102} De inclusie van *wara* (笑, 'haha') tenslotte lijkt de politieke oppositie te reduceren tot een grap of iets dat niet serieus genomen hoeft te worden.

Als verwacht sluiten Sakurai's voorname politieke standpunten aan bij die van de net-rechtse stem als gedefinieerd in deel twee. Ook terugblikkend naar **Tabel 1.2** lijken Sakurai's voorname politieke standpunten aansluiting te vinden bij nativisme en revisionisme als *thick-centred* ideologieën. Historische problemen worden gebagatelliseerd, en in een nulsomspel worden de rechten die gegund worden aan minderheden gezien als een verlies van rechten voor 'de Japanner' (wat in deze context

⁹⁷ <https://twitter.com/doronpa01>. Op 18/05/2017 had hij 67.535 volgers en 11.636 geplaatste berichten. Sakurai onderhoudt ook een actief Twitteraccount voor de Japan First Party te vinden op <https://twitter.com/nippondaiichi>.

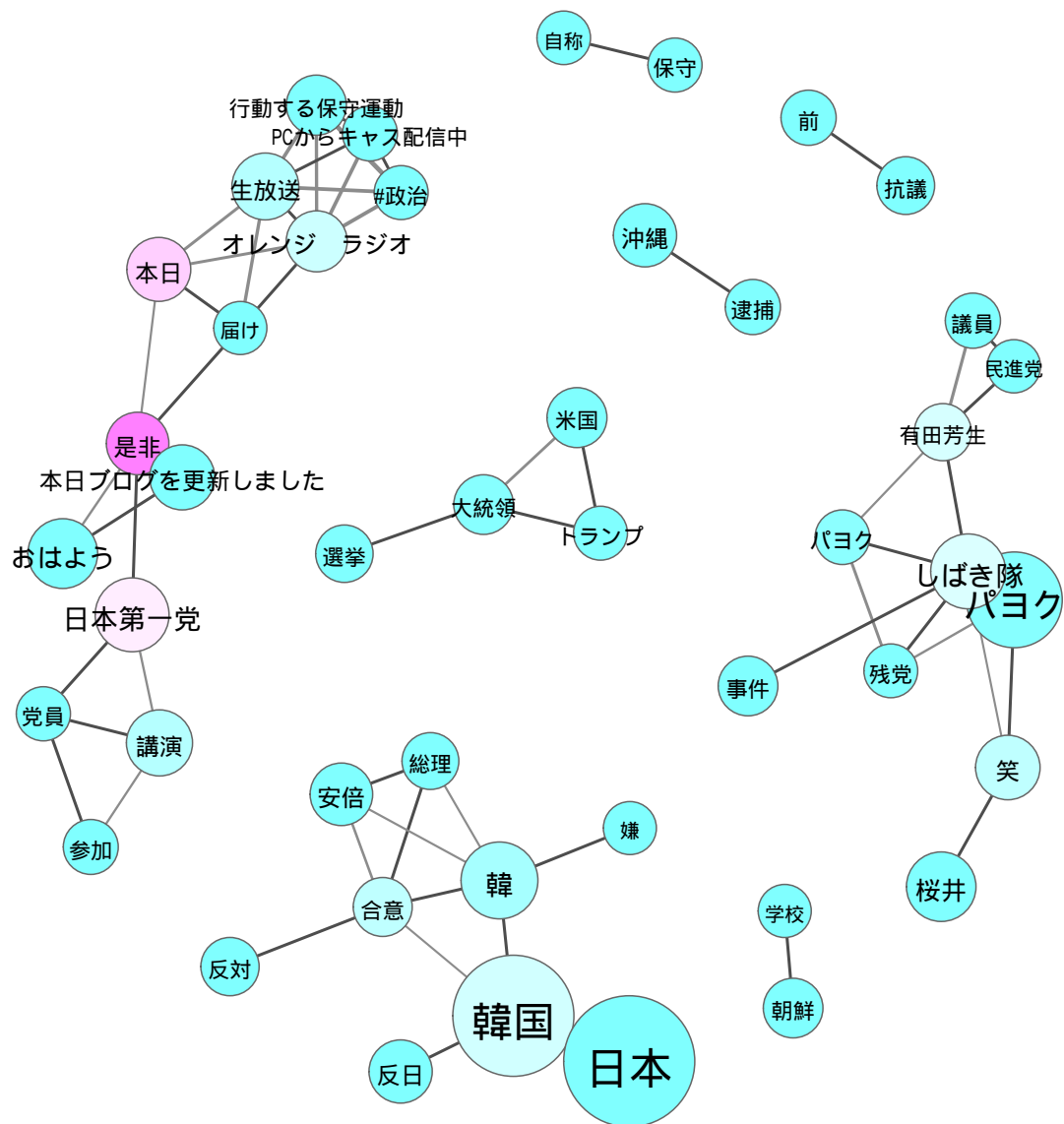
⁹⁸ Voor een beschrijving van de gehanteerde methodologie alsook beschrijving van de methode tot verwerven van deze data verwijst deze paper naar **bijlage 1**.

⁹⁹ Met exclusie van vaak voorkomende werkwoorden als *suru* (する).

¹⁰⁰ *Shibaki-tai* (しばき隊), een afkorting voor *Reishisuto o shibaki-tai* (「レイシストをしばき隊」, het huidige C.R.A.C. (Counter-Racist Action Collective, *Tai reishisuto kōdō shūdan* 「対レイシスト行動集団」).

¹⁰¹ De berichten betreffen enkele incidenten verbonden aan C.R.A.C., waaronder een datalek van persoonlijke gegevens door een F-Secure werknemer die handelde uit politieke overtuigen.

¹⁰² Ten slotte lijkt een aanzienlijk deel van Sakurai's Twitteractiviteit te dienen ter promotie van zijn politieke activiteiten, en lijkt ook de Amerikaanse presidentsverkiezingen een belangrijk thema te zijn.

Figuur 8: Co-occurrence netwerk van termen uit het Sakurai Twittercorpus met een hoge frequentie.

gezien kan worden als ‘leeg omhulsel’ of *empty signifier*). Daaruit volgt een antagonisering van minderheden, politieke entiteiten als de DPJ, en instituten als massamedia. Sakurai, als nieuwe politieke speler en invloedrijke *netizen*, representeert aldus de ‘volkswil’ van de net-rechtse beweging om tegen die anti-Japanse bewegingen te strijden, en kan zo volgens de definitie in het eerste deel geïnclassificeerd worden als populist. Daarboven maakt hij niet enkel sterk gebruik van computerondersteunde communicatie om zijn ideologieën te propageren, maar lijken die zelf deels te zijn gevormd uit het *netizen*-discours.

In analogie naar **Tabel 1.3** en de idee van een internetdemocratie, blijft steun buiten de digitale regionen echter relatief gering. Deelnames aan protestacties door de Zaitokukai blijven veeleer beperkt tot internetdiscussies en het bekijken van video-opnames. Politieke steun leidde in gouverneursverkiezingen van 2016 in Tokio tot een vijfde plaats als nieuwkomer uit 21 deelnemers, maar dan nog betreft het slechts 1.74% van het totaal aantal stemmen. Het wordt afwachten naar de verkiezingen van juni 2017 om enige mogelijke groei van Sakurai’s Japan First Party waar te nemen en om echt van een verschuiving op het Japanse politieke landschap te spreken.

4 Conclusie en Verder Onderzoek

De notie van ‘digitaal populisme’ is er een die nood heeft aan verdere theoretische conceptualisatie, wat vermoeijkt wordt door de fluïditeit van de term ‘populisme’ zelf. In een poging tot verdere theoretische uitwerking van ‘digitaal populisme’ voerde deze paper een sociale identiteitsbenadering van het te mobiliseren electoraat of *heartland*, in dit geval de Japanse rechtse internetbeweging. De synergie tussen demand-side kenmerken van populisme die leiden tot een identiteitscrisis, en supply-side kenmerken als internet-democratie, creëert een spiraal van nationalisme waaruit populistten kunnen ontstaan of waarop ze kunnen inspelen. Enerzijds wordt, mede door het internet, een latente visie van buitenlandse elementen als een dreigende ‘Ander’ naar boven gebracht en discursief in stand gehouden, anderzijds werkt internetanonymiteit ook een versterkende band van *netizens* in de hand. Rumi (2011) argumenteerde zo dat de ideologieën van net-rechtsen niet onmiddellijk gerelateerd hoeven te zijn aan economische redenen maar dat een identiteit als iemand uit de net-rechtse beweging discursief wordt gecreëerd door middel van anonieme fora als 2channel.

Deze bachelorpaper dient voornamelijk tot het aantonen van enige correlatie tussen internetcommunicatie en de groei aan populistten, met mogelijke verschuivingen in het politieke landschap als gevolg. Stemmen als Funabashi (2017) stellen dat een rechtspopulisme als ervaren in West-Europa en de Verenigde Staten heeft gefaald in Japan, maar een dergelijke stelling lijkt echter te kort door te bocht. Het opentrekken van het Japans politiek systeem en een sterke groei aan massamedia heeft tot een aantal extreemrechtse grassrootsbewegingen en politieke partijen met populistische ideologieën geleid. Individueel bekeken hebben die geen sterke impact op het politiek landschap, maar als geheel lijken ze wel een zekere trend in politiek denken te vormen. Als case-study spitste deze paper zich toe op Sakurai Makoto, een spilfiguur binnen de net rechtse beweging wiens ideologieën geboren lijken te zijn uit de *netizens*-discours maar ook aan alle kenmerken van de opgestelde definitie van populisme voldoen. Dat omdat hij bekend staat als net rechtse internetpersonaliteit, en oprichter van beide ultranationalistische volksbeweging Zaitokukai en de politieke Japan First Party. Om Sakurai empirisch te bewijzen als iemand met populistische ideologieën werd er een frequentieanalyse gemaakt over een substantiële portie van zijn Twitter-activiteit. Daaruit vertrekkend kan Sakurai’s populisme, niet ongelijk aan dat in West-Europa en de Verenigde Staten, als nativistisch en reactionair beschreven worden, eerder als een neoliberaal populisme.

Populisme in Japan blijft een relatief nieuw studiegebied. Japanse politicologen hebben al eerder gepoogd om het Japans populisme in kaart te brengen met een vernieuwde focus op het belang van media, maar de rol van het internet in het politieke landschap vanaf 2000 tot vandaag blijft zo goed als onbesproken. De jaartallen 2002 en 2011 worden echter zowel in de lectuur als in het mainstream discours beschouwd als keerpunt in de perceptie van mainstream media en groei van de net rechtse stem. Het zal een uitdaging zijn dat empirisch te bewijzen. Een optie daarvoor is het verder gebruiken van de relatief nieuwe mogelijkheden die sociale netwerkanalyse (SNA) biedt aan sociologisch onderzoek. Een eerste stap zou kunnen zijn om massaal gegevens van sociale netwerkdiensten te verzamelen over een periode vóór en ná 2011 en, via een frequentie-analyse van aan net-rechts verbonden terminologie, een (potentiële) relatieve stijging aan te tonen.

Verder kan het thema ook verder opengegooid worden door het internetgebruik van de andere kant van het politieke spectrum te bekijken. De linkse internetbeweging wordt vaak aangeduid met termen als *netto-sayoku* (ネット左翼) of pejoratief *netopayo* (ネットばよ). Die internetbeweging wordt geassocieerd met linkse volksbewegingen als C.R.A.C. en SealDs, en aanhangers van de CPJ en DPJ. Tenslotte loont het de moeite om digitaal populisme in China en Zuid-Korea te onderzoeken en enige synergie met die bewegingen in Japan in kaart te brengen. Het Koreaanse anonieme forum ILBE (일베) heeft bijvoorbeeld veel overeenkomstige kenmerken met 2channel en wordt geassocieerd met uiterst rechtse, patriottische ideologieën en anti-buitenlandse meningen (Kim 2013; Lew, Cho, en Park 2014). De vraag kan dan gesteld worden of dat digitaal populisme in die drie landen verdere dispersie van extreem-nationalisme, escalatie van conflicten en wantrouwen jegens elkaar in gang zet.

A Bijlagen

A.1 Methodologie

(Kwantitatieve) tekstanalyse van Japanse teksten wordt vermoeilijkt door de structuur van de Japanse taal (Catalinac 2014). Om tekstanalyse uit te voeren is er nood aan software die Japanse teksten morfologisch kan analyseren. Daarin is de keuze relatief beperkt: historisch wordt vooral verwezen naar JUMAN¹⁰³ en ChaSen,¹⁰⁴ maar deze paper maakt gebruik van de *open-source*-applicatie MeCab¹⁰⁵ die verderbouwt op ChaSen en zowel sneller werkt als meer betrouwbare resultaten oplevert (Den e.a. 2008). Vervolgens gebruikt deze paper voor tekstanalyse zelf de *open-source*-applicatie KH Coder.¹⁰⁶ Zoals eerder aangegeven bestaat het corpus van de tekstanalyse uit data gehaald uit Twitter, een proces dat in het volgende deel wordt beschreven.

A.1.1 Twitter Datamining

De achterliggende software van Twitter is op dergelijke wijze gebouwd dat het gebruik daarvan, en aldus de mogelijkheid tot dataverwerving, op relatief eenvoudige wijze kan worden uitgevoerd. Die software is, uit commerciële redenen, zo opgebouwd om aangesproken te kunnen worden door andere software en dus om interactiviteit tussen (web)applicaties te verhogen. Grote commerciële bedrijven gebruiken die mogelijkheden vooral om patronen en verbanden te leggen in grote hoeveelheden aan data en op die manier economische strategieën op te stellen of om vooruitzichten te creëren.

Het analyseren van data gehaald uit sociale netwerken kent ook een opmars in academisch onderzoek. De enorme hoeveelheid aan openbaar beschikbare data leunt daar goed bij aan: sinds 2013 worden elke dag worden door 238 miljoen actieve gebruikers ongeveer 500 miljoen Tweets verzonden. Tweets bevatten naast de tekstuele inhoud meta-informatie als demografische gegevens van de zender, het aantal keer dat het bericht gedeeld werd, enzovoort. Het gebruik daarvan is echter nog beperkt door de limitaties die Twitter op de software plaatst. Berichten zijn in principe openbaar maar enkel een deel daarvan is gratis beschikbaar. Zowel toegang tot historische data als tot wat Twitter de *firehose* noemt (toegang tot 100% van de berichten die *real-time* geplaatst worden) vereist licenties met *resellers* als Gnip die ver boven het budget liggen van een gemiddelde academicus.

Indien volledigheid van data, of nauwkeurigheid over de periode van het aantal berichten niet van belang zijn voor het onderzoek daarop uitgevoerd, kan de software gratis aangesproken. Wel zijn er enige limitaties: het ophalen van de berichten (met de Streaming API) die *real-time* geplaatst worden kan beperkt worden tot 1% van het totaal, en ook het historisch ophalen met de Search API wordt beperkt in aantal (3200 berichten per individu) of periode (maximaal 7 dagen terug voor opzoekingen op kernwoorden).

A.1.2 Dataset van Makato Sakurai

De dataset die gebruikt wordt in de kwantitatieve inhoudsanalyse bevat de laatste 3200 publieke berichten en *retweets* geplaatst door Sakurai Makoto op Twitter-account @Doronpa01 (<https://twitter.com/doronpa01>) en werd samengesteld om 4/04/2017 14:00. De dataset werd samengesteld door de Twitter (Search) API recursief aan te spreken met Python tot elk tweet-bestand verzameld werd in een JSON-bestand. De limitatie van 3200 berichten werd opgelegd door de API van Twitter – naast

¹⁰³ <http://nlp.ist.i.kyoto-u.ac.jp/?JUMAN>

¹⁰⁴ <http://chasen.naist.jp/hiki/ChaSen/>

¹⁰⁵ <http://taku910.github.io/mecab/>

¹⁰⁶ Ontwikkeld door Higuchi Kōichi (樋口耕一), associate professor of Social Sciences aan Ritsumeikan Universiteit in Kioto. Beschikbaar op <http://khc.sourceforge.net/en/>. Maakt achterliggend gebruik van de **R** programmeeromgeving, gericht op statistisch onderzoek en data-analyse.

het webscrapen van elk individueel bericht (wat een hoop moeilijkheden oplevert door de opbouw van het platform zelf, berichten worden gegenereerd door JavaScript) is er nog geen mogelijkheid om die te omzeilen. Het Python-script (licht gewijzigd om enige Twitter-identificatie weg te laten) is online als digitale bijlage te raadplegen op https://github.com/steviepoppe/bachelor_paper/tree/master/python.

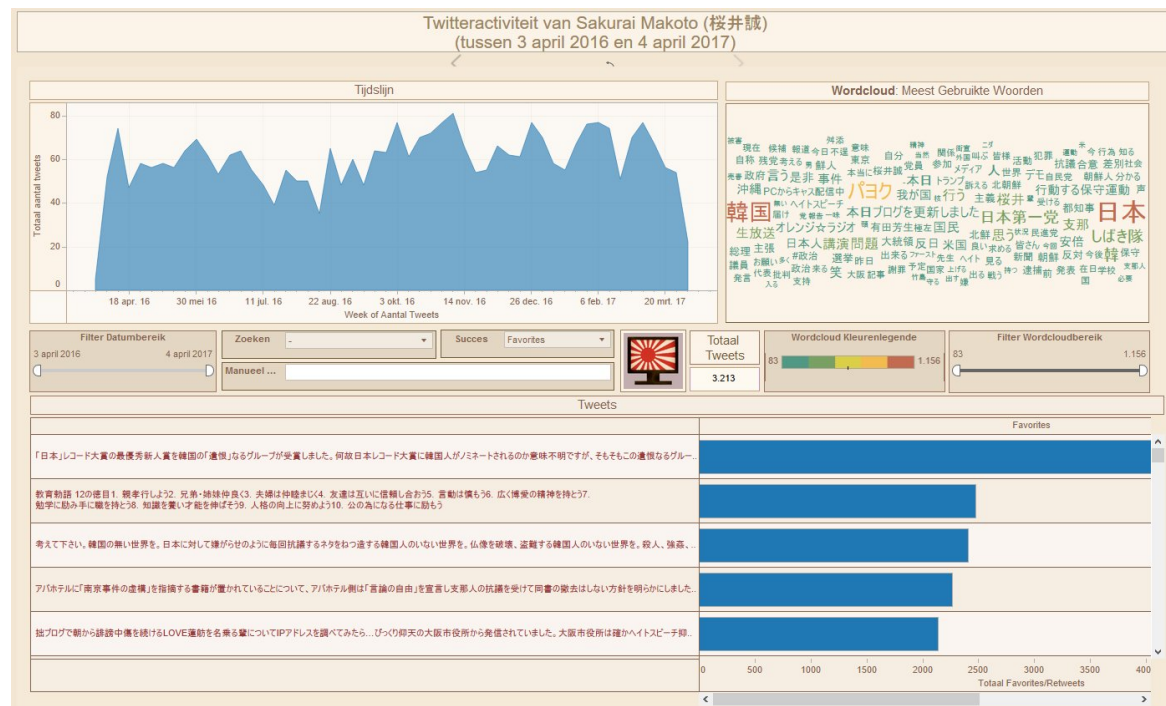
De dataset werd vervolgens opgekuist met **Open Refine** door voor deze paper overbodige meta-informatie te verwijderen. Voor de tekstanalyse werd enkel de tekst van het Twitterobject zelf gebruikt, met ommissie van enige bijlagen en externe URL's.

A.1.3 Frequentieanalyse

De frequentieanalyse als weergegeven in **figuur 7** en **figuur 8** werd uitgevoerd met KH Coder, gebruikmakend van MeCab om de tekst morfologisch te analyseren. Een bijkomende lijst werd opgesteld om samenstellingen, afkortingen en vaak voorkomende elementen (zoals *kōdōsuru hoshu undō* 行動する保守運動 en *kitachō* 北鮮) niet uit elkaar te trekken. Die lijst, alsook de volledige frequentieanalyse als CSV zijn beschikbaar als digitale bijlage op https://github.com/steviepoppe/bachelor_paper/tree/master/textanalysis.

Vervolgens werd er een verbindingsmatrix van kernwoorden uit de frequentieanalyse opgesteld, gebaseerd op het gelijktijdig optreden daarvan. Die matrix werd in KH Coder geplotted aan de hand van het Fruchterman-Reingold layout-algoritme. Kleuren per node worden berekend aan de hand van betweenness-centraliteit: hoe sterker de kleur hoe korter het pad tussen de termen.

Ten slotte werd door middel van een applicatie voor datavisualisatie, **Tableau**, een interactieve visuele weergave samengesteld van de gebruikte dataset. Dat werd gedaan door enerzijds de oorspronkelijke, volledige Tweet-dataset en anderzijds de daarvan afgeleide frequentielijst (gelimiteerd tot 150 kernwoorden) te gebruiken. Bezoekers kunnen de Twitterdata sorteren en filteren op kernwoorden, eigen zoekacties, een tijdspanne, succes (op basis van *retweets* en *favorites*) of een combinatie daarvan. Het resultaat valt te raadplegen op <https://steviepoppe.net/bachelor/>.

Figuur 9: Screenshot van de interactieve infographic samengesteld met Tableau.

Referenties

Als standaard in de sociale wetenschappen hanteert dit document **Chicago B** ('auteur-jaarsysteem') als verwijzingsstelsel.

- 2021 summer. 2014. 「橋下徹 vs 在特会・桜井誠【全】10/20」 ("Hashimoto Tōru vs Zaitokukai • Sakurai Makoto [zen] 10/20", Ned: Hashimoto Tōru VS Zaitokukai en Sakurai Makoto [Volledig] 10/20). YouTube video, 07:59. Gepubliceerd op [20 okt. 2014]. <https://youtu.be/ACRxHAC-tyg> (Geraadpleegd op 17 april 2017).
- 2ch.net. 2017. 「すずめ」 ("suzume"). 2ch.net. <http://stats.2ch.net/suzume.cgi?yes> (Geraadpleegd op 16 april 2017).
- Abts, K., en S. Rummens. 2007. "Populism versus Democracy". *Political Studies* 55 (2): 405–24. doi:10.1111/j.1467-9248.2007.00657.x.
- Alexa.com. 2017a. "Nicovideo.jp Traffic, Demographics and Competitors - Alexa". *alexa.com*. <http://www.alexa.com/siteinfo/nicovideo.jp> (Geraadpleegd op 15 april 2017).
- Alexa.com. 2017b. "Top Sites in Japan - Alexa". *alexa.com*. <http://www.alexa.com/topsites/countries/JP> (Geraadpleegd op 15 april 2017).
- Alvares, Claudia, en Peter Dahlgren. 2016. "Populism, extremism and media: Mapping an uncertain terrain." *European Journal of Communication* 31 (1): 46–57.
- Anderson, Benedict R. O'G. 2006. *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. Rev. ed. London ; New York: Verso.
- Appadurai, Arjun. 1996. *Modernity at large: Cultural dimensions of globalization*. Public worlds, v. 1. Minneapolis, Minn: University of Minnesota Press.
- Bale, Tim, Stijn Van Kessel, en Paul Taggart. 2011. "Thrown around with abandon? Popular understandings of populism as conveyed by the print media: A UK case study." *Acta Politica; Basingstoke* 46 (2): 111–31. doi:10.1057/ap.2011.3.
- Betz, Hans-Georg. 1993. "The two faces of radical right-wing populism in Western Europe." *The Review of Politics* 55 (04): 663–86.
- Bimber, Bruce. 1998. "The Internet and Political Transformation: Populism, Community, and Accelerated Pluralism." *Polity* 31 (1): 133–60. doi:10.2307/3235370.
- Catalinac, Amy. 2014. "Quantitative Text Analysis with Asian Languages: Some Problems and Solutions." *Polimetrics* 1 (1): 14–17.
- Den, Yasuharu, Junpei Nakamura, Toshinobu Ogiso, en Hideki Ogura. 2008. "A Proper Approach to Japanese Morphological Analysis: Dictionary, Model, and Evaluation." In *LREC*.
- Engesser, Sven, Nicole Ernst, Frank Esser, en Florin Büchel. 2017. "Populism and social media: How politicians spread a fragmented ideology." *Information, Communication & Society* 20 (8): 1109–26. doi:10.1080/1369118X.2016.1207697.
- Fackler, Martin. 2010. "New Dissent in Japan Is Loudly Anti-Foreign". *The New York Times*, augustus 28. <http://www.nytimes.com/2010/08/29/world/asia/29japan.html> (Geraadpleegd op 10 april 2016).
- Funabashi, Yoichi. 2017. "Japan, Where Populism Fails". *The New York Times*, februari 8. <https://www.nytimes.com/2017/02/08/opinion/japan-where-populism-fails.html> (Geraadpleegd op 5 april 2017).
- Furuya, Tsunehira. 2016. "Can Laws Control Japan's Hate Epidemic?". *nippon.com*. <http://www.nippon.com/en/currents/d00224/> (Geraadpleegd op 25 mei 2017).
- Gottlieb, Nanette, en Mark J. McLelland, red. 2003. *Japanese cybercultures*. Asia's transformations. London ; New York: Routledge.
- Hack, Brett. 2016. "Subculture as social knowledge: A hopeful reading of otaku culture." *Contemporary Japan* 28 (1). doi:10.1515/cj-2016-0003.
- Hale, Scott, Peter John, Helen Margetts, en Taha Yasseri. 2016. Political turbulence: How social media shape collective action.
- Higuchi, Naoto. 2014a. "Japan's Far Right in East Asian Geopolitics: The Anatomy of New Xenophobic Movements." *Social Science Research, University of Tokushima* 28: 163–83.
- Higuchi, Naoto (樋口直人). 2014b. 『日本型排外主義：在特会・外国人参政権・東アジア地政学』 (*Nihon-gata haigai shugi: Zaitokukai, gaikokujin sanseiken, Higashi Ajia chiseigaku*, Ned: *Het Japans Model van Xenofobisch Exclusionisme: Zaitokukai, Kiesrecht voor Buitenlanders en Oost-Aziatische geopolitiek*). Nagoya: Nagoya Daigaku Shuppankai (名古屋大学出版会).
- Hollihan, Thomas A. 2014. *The dispute over the Diaoyu/Senkaku Islands: How media narratives shape public opinion and challenge the global order*. Palgrave macmillan series in international political communication.
- Horiuchi, Toru. 2014. "Public Opinion in Japan and the Nationalization of the Senkaku Islands." *East Asia* 31 (1): 23–47. doi:10.1007/s12140-014-9202-6.
- HoSyu. 2013. 「在特会会長、しばき隊ら逮捕の件アサヒの報道は・・・」 (*Zaitokukai kaichō, shiba ki-tai-ra taiho no kudan Asahi no hōdō wa*). Niconico Video, 0:59. Gepubliceerd op [16 jun. 2013]. <http://www.nicovideo.jp/watch/sm21136388> (Geraadpleegd op 16 april 2017).
- The Chosun Ilbo. 2011. "Japanese March Against Korean Soap Operas", chosun.com, augustus 22. http://english.chosun.com/site/data/html_dir/2011/08/22/2011082200679.html (Geraadpleegd op 12 april 2016).
- The Dong-a Ilbo. 2011. "Japan's right-wing groups hold rallies vs. Korean pop culture", donga.com, augustus 9. <http://english.donga.com/List/3/all/26/401888/1> (Geraadpleegd op 12 april 2016).
- Itagaki, Ryuta. 2015. "The Anatomy of Korea-phobia in Japan." *Japanese Studies* 35 (1): 49–66. doi:10.1080/10371397.2015.1007496.
- Itō, Mizuko, Daisuke Okabe, en Izumi Tsuji. 2012. *Fandom unbound: Otaku culture in a connected world*.
- Jooeun, Noh. 2011. "The Great Kantō Earthquake, the Korean Massacre and its Aftermath: The Responsibility of the Japanese Government and People | Harvard-Yenching Institute." <https://www.harvard-yenching.org/the-great-kanto-earthquake>

- (Geraadpleegd op 6 mei 2017).
- Katayama, Lisa. 2007. "2-Channel Gives Japan's Famously Quiet People a Mighty Voice". *WIRED*, april 19. <http://archive.wired.com/culture/lifestyle/news/2007/04/2channel> (Geraadpleegd op 11 april 2017).
- Kiesler, Sara, Jane Siegel, en Timothy W. McGuire. 1984. "Social psychological aspects of computer-mediated communication." *American Psychologist* 39 (10): 1123–34. doi:10.1037/0003-066X.39.10.1123.
- Kim, Jong-mok. 2013. "Ilbe and Japan's Net Right: Resemblances Triggered by the Little Hatred and Despair in the Hearts of Ordinary People". *The Kyunghyang Shinmun*, juni 4. http://english.khan.co.kr/khan_art_view.html?artid=201306041754247&code=7101001 (Geraadpleegd op 20 mei 2017).
- Kim, Youngmi. 2009. "Digital Populism in South Korea? Internet Culture and the Trouble with Direct Participation." *On Korea: Academic Papers Series* 3 (8): 1–6.
- Kobori, Masahiro. 2013. "Populism as Rhetorical Politics in Britain and Japan : 'Devil take the hindmost'." *Ritsumeikan law review*, juli, 107–22.
- Krämer, Benjamin. 2014. "Media Populism: A Conceptual Clarification and Some Theses on its Effects: Media Populism." *Communication Theory* 24 (1): 42–60. doi:10.1111/comt.12029.
- Laclau, Ernesto. 2005. *On populist reason*. London ; New York: Verso.
- Lea, Martin, en Russell Spears. 1991. "Computer-mediated communication, de-individuation and group decision-making." *International Journal of Man-Machine Studies* 34 (2): 283–301. doi:10.1016/0020-7373(91)90045-9.
- Lea, Martin, red. 1992. "Social influence and the influence of the 'social' in computer-mediated communication." In *Contexts of computer-mediated communication*, pp. 30–65. New York: Harvester Wheatsheaf.
- Lee, Eun-Ju. 2007. "Deindividuation Effects on Group Polarization in Computer-Mediated Communication: The Role of Group Identification, Public-Self-Awareness, and Perceived Argument Quality." *Journal of Communication* 57 (2): 385–403. doi:10.1111/j.1460-2466.2007.00348.x.
- Lew, Seok-jin, Hee-jung Cho, en Seol-ah Park. 2014. "Politicization of Online Neo-nationalism in Korea, China and Japan." *Institute of Korean Political Studies, Seoul National University* 22 (13): 62–75.
- Lie, John. 2008. *Zainichi (Koreans in Japan): Diasporic nationalism and postcolonial identity*. Global, area, and international archive. Berkeley: University of California Press.
- Lindgren, Petter Y. 2015. "Developing Japanese Populism Research through Readings Of European Populist Radical Right Studies: Populism As An Ideological Concept, Classifications Of Politicians And Explanations For Political Success." *Japanese Journal of Political Science* 16 (04): 574–92. doi:10.1017/S1468109915000328.
- Maslow, Sebastian. 2011. "Nationalism 2.0 in Japan (<http://www.2ch.net/>): Electronic Media Reviews." *Asian Politics & Policy* 3 (2): 307–10. doi:10.1111/j.1943-0787.2011.01265.x.
- Matsumura, Naohiro, Asako Miura, Yasufumi Shibana, Yukio Ohsawa, en Toyoaki Nishida. 2005. "The dynamism of 2channel." *AI & SOCIETY* 19 (1): 84–92. doi:10.1007/s00146-004-0302-5.
- Matsutani, Mitsuru (松谷満). 2009. 「若者におけるポピュリズムの支持基盤: ミリュー・アプローチによる実証的検討」 ("Wakamono ni okeru popyurizumu no shiji kiban: Miryū apu rōchi ni yoru jisshō-teki kentō", Ned: Draagvlak van het Populisme Onder de Jeugd: een Empirisch Onderzoek van Milieu Benadering). 『茨城大学地域総合研究所年報』 (Ibarakidaigaku chiiki sōgōkenkyūsho nenpō, Ibaraki Universiteit Regionale Onderzoeksinstituut Jaarverslag), 42 (maart): 41–59.
- Matsutani, Mitsuru (松谷満). 2010. 「日本型ポピュリズムの論理と心情-大都市無党派層の実証研究」 ("Nihon-gata popyurizumu no ronri to shinjō - daitoshi mutōha-sō no jisshō kenkyū", Ned: De Logica en Emotie van de Japanse Stijl van Populisme: een Empirisch Onderzoek naar Onafhankelijke Kiezers in de Japanse Metropolen. *KAKEN*. <https://kaken.nii.ac.jp/grant/KAKENHI-PR-OBJECT-21730428/> (Geraadpleegd op 8 april 2017).
- Matsutani, Mitsuru (松谷満). 2011. 「ポピュリズムの台頭とその源泉 (特集政党への幻滅の中の地方選-何が台頭するか)」 (*Popyurizumu no taitō to sono gensen (tokushū seitō e no genmetsu no naka no chihō-sen - nani ga taitō suru ka)*, Ned: De Logica en Emotie van de Japanse Stijl van Populisme: een Empirisch Onderzoek naar Onafhankelijke Kiezers in de Japanse Metropolen). 『世界』 (sekai, Wereld), nr. 815 (april): 133–41.
- Mie, Ayako. 2013. "Xenophobia Finds Fertile Soil in Web Anonymity". *The Japan Times Online*, januari 8. <http://www.japantimes.co.jp/news/2013/01/08/reference/xenophobia-finds-fertile-soil-in-web-anonymity/> (Geraadpleegd op 31 maart 2016).
- Mihashi, Izumi. 2015. "Confessions of Former Japanese 'Netto-Uyoku' Internet Racists · Global Voices". *Global Voices*. <https://globalvoices.org/2015/03/23/confessions-of-former-japanese-netto-uyo-internet-racists/> (Geraadpleegd op 19 maart 2016).
- Morris-Suzuki, Tessa. 2011. "Re-Imagining Japan-North Korea Relations." *The Japan Institute*.
- Morris-Suzuki, Tessa. 2013. "Freedom of Hate Speech; Abe Shinzo and Japan's Public Sphere", *The asia-pacific journal*, Volume 11, Issue 8, Number 1 (februari).
- Morris-Suzuki, Tessa. 2015. "Beyond Racism: Semi-Citizenship and Marginality in Modern Japan" *Japanese Studies* 35 (1): 67–84. doi:10.1080/10371397.2015.1014469.
- Mudde, Cas. 2007. *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge, UK ; New York: Cambridge University Press.
- Mudde, Cas. 2013. *The Oxford handbook of political ideologies*. Bewerkt door Michael Freeden, Lyman Tower Sargent, en Marc Stears. First edition. Oxford handbooks in politics & international relations. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press.
- Murai, Shusuke. 2012. "Net Uyoku: A Global Confrontation of Radical Nationalism in the Borderless World." *The Asian Conference on Media and Mass Communication*, MediAsia.
- mutsumoto_toi. 2011. 「東日本大震災の直後に広がった人種差別と「レイブ多発」というデマ」 ("Higashinihon daishinsai no chokugo ni hirogatta hito shusabetsu to 'reipu tahatsu' to iu dema", Ned: Het Racisme dat vlak na de Aardbeving in 2011 Sterk verspreidde en Geruchten over Frequentie Verkrachten.). *Togetter.com* (blog). november 3. <https://togetter.com/li/110490> (Geraadpleegd op 6 mei 2017).
- nanako_1892. 2014. 「在日韓国人が東北震災で亡くなった日本人の戸籍を利用している。いわゆる「背のり」だ。」 ("Zainichikankokujin ga Tōhoku shinsai de nakunatta nihonjin no koseki o riyō shite iru. Iwayuru 'hainori'da.", Ned: Zainichi Koreanen gebruiken het

- familieregister van Japanners die overleden zijn na de Tohoku Aardbeving. Dat is met andere woorden "hainori"). *Yahoo! Japan* (blog). januari 24. https://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q14119924654 (Geraadpleegd op 6 mei 2017).
- Nikkei News. 2013. 「デモ巡り乱闘、男女8人を暴行容疑で逮捕東京・新宿」(「*Demo-meguri rantō, danjo 8-ri o bōkō yōgi de taiho Tōkyō Shinjuku*」). Ned: Uitgebroken Gevechten tijdens een Demonstratie, 8 Mensen Gearresteerd op Verdenking van Geweld in Tokio en Shinjuku). Nikkei.com, juni 17. http://www.nikkei.com/article/DGXNASDG1601P_W3A610C1CC1000/ (Geraadpleegd op 15 april 2017).
- Sankei News. 2016a. 「【東京都知事選】「都内在住外国人への生活保護費支給打ち切り、受給者は日本国民限定」 在特会の桜井誠前会長が7つの公約」(「*tonai zaijū gaikokujin e no seikatsu hogo-hi shikyū uchikiri, jukyū-sha wa nihonkokumin gentei zaitokkai no sakurai makoto zen kaichō ga nanatsu no kōyaku*」). Ned: [Tokyo Gouverneursverkiezing] Stop het Betalen van Welzijnskosten aan Buitenlandse Bewoners in Tokio, en Beperk Begunstigden tot Enkel Japanners" De 7 Beloftes van ex-Zaitokukai Voorzitter Sakurai Makoto). Sankei.com, juni 30. <http://www.sankei.com/politics/news/160629/plt1606290061-n1.html> (Geraadpleegd op 12 april 2017).
- Sankei News. 2016b. 「【東京都知事選】桜井誠氏が激白!「間違ったことはしていない」「来年の都議選に10~20人立候補させます」」(「*Tōkyōto chiji-sen sakurai makoto-shi ga gekihaku! 'Machigatta koto wa shite inai' rainen no togi-sen ni 10-20-jin rikkōho sasemasu*」). Ned: (Tokio Gouverneursverkiezingen) De Heer Makoto Sakurai Onthult! 'Ik Doe Geen Verkeerde Dingen', 'In de Tokio Grootstedelijke Verkiezingen Volgend jaar zal Ik 10-20 Personen Laten Deelnemen'). Sankei.com, juli 13. <http://www.sankei.com/premium/news/160713/prm1607130011-n1.html> (Geraadpleegd op 11 april 2017).
- Nicovideo.jp. 2015. 「プレミアム会員数 250 万、総登録会員数 5,000 万を突破 - ニコニコ動画開発者ブログ (新着情報)」(「*Puremiamu kaimin sū 250 man, sō tōroku kaimin sū 5,000 man o toppa - nikoniko dōga kaihatsu-sha burogu (shinchaku jōhō)*」). Ned: Premium lidmaatschap 2,5 miljoen, totaal geregistreerde leden 50 miljoen, een doorbraak - Nico Nico Douga developers blog (Nieuws).). *Nicovideo.jp* (blog). augustus 6. <http://blog.nicovideo.jp/2015/08/2505000.php> (Geraadpleegd op 15 april 2017).
- Nikaido, Yuki. 2016. 「ヘイトスピーチ、3年半で1152件政府が初の調査」(「*Heitosupīchi, 3-nen han de 1152-ken seifu ga hatsu no chōsa: Asahishinbun dejitaru*」). Ned: Aanzetten tot haat, op drie-en-een-half jaar 1152 incidenten, de eerste enquête van de overheid). 『朝日新聞』 (*Asahi Shinbun*), juni 30. <http://www.asahi.com/articles/ASJ3X7WYZJ3XUUPI004.html> (Geraadpleegd op 31 april 2016).
- Ogiue, Chiki (荻上チキ). 2011. 『検証 東日本大震災の流言・デマ』 (*Kenshō Higashi Nihon Daishinsai no ryūgen, dema*, Ned: *Ned: Geruchten na de 2011*). Tokio: Kōbunsha (光文社).
- Okazaki, Akira (岡崎晃). 2012. Twitter Post. @okazaki_akira. 30 apr. 2012 - 17:02. https://twitter.com/okazaki_akira/status/197113816344043523.
- Osaki, Tomohiro. 2015. "Fuji TV apologizes for subtitles inaccurately quoting South Koreans". *The Japan Times*, juni 29. <http://www.japantimes.co.jp/kuleuven.ezproxy.kuleuven.be/news/2015/06/29/national/social-issues/fuji-tv-apologizes-subtitles-inaccurately-quoting-south-koreans/> (Geraadpleegd op 12 april 2017).
- Ott, Brian L. 2017. "The age of Twitter: Donald J. Trump and the politics of debasement." *Critical Studies in Media Communication* 34 (1): 59-68. doi:10.1080/15295036.2016.1266686.
- Paelinck, Gianni. 2016. "Post-truth" is woord van het jaar voor Oxford Dictionaries". *deredactie.be*. <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/buitenland/1.2820305> (Geraadpleegd op 18 april 2017).
- Japan First Party. 2016. 「日本第一党」(*Nihon daiichi-tō*), *japan-first.net*. <http://japan-first.net/policy.html> (Geraadpleegd op 16 april 2017).
- Penney, Matthew. 2013. "Racists Go Home!", "Go Crawl Back to the Net!" - Racism Protestors Confront the Zaitokuka", *The asia-pacific journal*, Issue 16 (april).
- BBC World Service Poll. 2014. "2014 Country Rating Poll". http://www.globescan.com/images/images/pressreleases/bbc2014_country_ratings/2014_country_rating_poll_bbc_globescan.pdf (Geraadpleegd op 6 mei 2017).
- Ricardo Buettner. 2016. "A Systematic Literature Review of Twitter Research from a Socio-Political Revolution Perspective." doi:10.13140/RG.2.1.4239.9442.
- Rimmer, P J, en T Morris-Suzuki. 1999. "The Japanese Internet: Visionaries and Virtual Democracy." *Environment and Planning A* 31 (7): 1189-1206. doi:10.1068/a311189.
- Rolfe, Mark. 2016. *The Reinvention of Populist Rhetoric in The Digital Age*. Singapore: Springer Singapore.
- Rumi, Sakamoto. 2011. "Koreans, Go Home!" Internet Nationalism in Contemporary Japan as a Digitally Mediated Subculture", *The asia-pacific journal*, Volume 9, Issue 10, Number 2 (maart).
- Sakurai, Makoto (桜井誠). 2011. 「『日本の電力を守ろう! 原発の火を消させないデモ行進のお知らせ』」(*Nihon no denryoku o mamorou! Genpatsu no hi o kesa senai demo kōshin no oshirase*), Ned: Laten we Japans Electriciteit Beschermen! Notificatie betreffende de 'Betoging om het heft Vuur van Nucleaire Reactoren Niet te Laten Doven'). *ameblo.jp* (blog). november 4. <http://ameblo.jp/doronpa01/entry-10856127306.html> (Geraadpleegd op 17 april 2017).
- Schilling, Mark. 2011. "Japanese rally against Fuji TV". *Variety*, augustus 23. <http://variety.com/2011/tv/news/japanese-rally-against-fuji-tv-1118041653/> (Geraadpleegd op 12 april 2017).
- Schlesinger, Jacob M. 1999. *Shadow shoguns: The rise and fall of Japan's postwar political machine*. Stanford, Calif: Stanford University Press.
- Shibuichi, Daiki. 2016. "The Struggle Against Hate Groups in Japan: The Invisible Civil Society, Leftist Elites and Anti-Racism Groups." *Social Science Japan Journal* 19 (1): 71-83. doi:10.1093/ssjj/jyv035.
- The Asahi Shinbun. 2016. 「2016 都知事選 (東京都知事選挙): 候補者情報」(「*2016 Tochiji-sen (Tōkyōto chiji senkyo): Kōho-sha jōhō*」). Ned: 2016 gouverneursverkiezing (Tokio Gouverneursverkiezingen): Kandidaten Informatie. 『朝日新聞』 (*Asahi Shinbun*), juni 30. <http://www.asahi.com/senkyo/tochijisen/2016/vote/> (Geraadpleegd op 11 april 2017).
- shiminjichi 3rd. 2016. 「【東京都知事選挙】桜井誠氏出馬会見 2016-6-29 (コメ付)」(「*Tōkyōto chiji senkyo sakurai makoto-shi shutsuba kaiken 2016 - 6 - 29 (kome-tsuki)*」). Ned: [Tokio Gouverneursverkiezingen] Sakurai Makoto Onthult zich als Kandidaat op

- Interview 2016-6-29 (Commentaar Toegevoegd). YouTube video, 49:02. Gepubliceerd op [28 jun. 2016]. <https://youtu.be/-xPgsoaBC1E> (Geraadpleegd op 12 april 2017).
- Sismondo, Sergio. 2017. "Post-truth?" *Social Studies of Science* 47 (1): 3–6. doi:10.1177/0306312717692076.
- T. Stewart, Devin, en Jeffrey Wasserstrom. 2016. "The Global Populist Surge Is More than Just a Western Story—Just Look at Asia". *The Diplomat*, december 10. <http://thediplomat.com/2016/12/the-global-populist-surge-is-more-than-just-a-western-story-just-look-at-asia/> (Geraadpleegd op 11 april 2017).
- Taggart, Paul A. 2000. *Populism*. Open University Press.
- Taka, Fumiaki (高史明). 2015a. 「日本語 Twitter ユーザーの中国人についての言説の計量的分析: コリアンについての言説との比較」 ("Nihongo tsuittā yūzā no chūgokujin ni tsuite no gensetsu no keiryō-teki bunseki: Korian ni tsuite no gensetsu to no hikaku", Ned: Kwantitatieve Analyse van het discours tegenover Chinezen door Japanse Twitter Gebruikers: Vergelijking van het Discours Tegenover Koreanen). 『人文学研究所報』 (*Hito bungaku kenkyūshohō*, Humanities Institute Report), nr. 53: 73–86.
- Taka, Fumiaki (高史明). 2015b. 「Twitter におけるコリアンに対する日本語でのレイシズム言説: 高 (2014) のさらなる分析 (日本人大学における排外主義・ポピュリズム傾向の規定因の検討)」 ("Tsuittā ni okeru korian ni taisuru nihongode no reishizumu gensetsu: Kō (2014) no saranaru bunseki (nihonjin daigakusei ni okeru haigai shugi popyurizumu keikō no kitei-shū no kentō) mutōha-sō", Ned: Racistische Berichten door Japanners tegenover Koreanen op Twitter: Extra Analyse van Taka (2014)). 『龍谷大学国際社会文化研究所紀要』 (*Ryūkoku daigaku kokusai shakai bunka kenkyūjo kiyō*, Bulletin of Ryukoku University Institute for International Studies and Social Culture), nr. 17 (juni): 89–102.
- Tamura, Tetsuki, en Yasuko H. Kobayashi. 2014. "Niggling New Democracies in the Age of Individualization in Japan." *Democratic Theory; Oxford* 1 (2): 122–30. doi:<http://dx.doi.org/kuleuven.ezproxy.kuleuven.be/10.3167/dt.2014.010213>.
- Taniguchi, Masaki. 2007. "Changing Media, Changing Politics in Japan." *Japanese Journal of Political Science* 8 (01): 147. doi:10.1017/S1468109907002514.
- The Japan Times. 2017. "Justice Ministry distributes examples of hate speech to combat discrimination". [japantimes.co.jp](http://www.japantimes.co.jp/news/2017/02/04/national/social-issues/justice-ministry-distributes-examples-hate-speech-combat-discrimination/), februari 4. <http://www.japantimes.co.jp/news/2017/02/04/national/social-issues/justice-ministry-distributes-examples-hate-speech-combat-discrimination/> (Geraadpleegd op 17 april 2017).
- Trifu, Ioan. 2013. "Prefectural Governors and Populism in Japan (1990s–2010s)". *Acta Asiatica Varsoviensia*, nr. 26: 64–85.
- Tsuji, Daisuke (辻大介). 2008. 『インターネットにおける「右傾化」現象に関する実証研究』 (*Intanetto Ni Okeru 'ukeika' Gensho Ni Kansuru Jissho Kenkyū*, Ned: Empirisch Onderzoek over het "Verrechtsing" Fenomeen op het Internet).
- Turner, John C., Margaret S. Wetherell, en Michael A. Hogg. 1989. "Referent informational influence and group polarization." *British Journal of Social Psychology* 28 (2): 135–47. doi:10.1111/j.2044-8309.1989.tb00855.x.
- Weathers, C. 2014. "Reformer or Destroyer? Hashimoto Toru and Populist Neoliberal Politics in Japan." *Social Science Japan Journal* 17 (1): 77–96. doi:10.1093/ssjj/jyt029.
- Yamaguchi, T. 2013. "Xenophobia in Action: Ultranationalism, Hate Speech, and the Internet in Japan." *Radical History Review* 2013 (117): 98–118. doi:10.1215/01636545-2210617.
- Yasuda, Kōichi (安田浩一). 2012. 『ネットと愛国 在特会の「闇」を追いかけて』 (*Netto to Aikoku: Zaitokukai no "yami" o oikakete*, Ned: Het internet en Vaderlandsliefde: Speurtocht naar de Duisternis van de Zaitokukai). G2 book. Tokio: Kōdansha (講談社).
- Yoshida, Tōru (吉田徹). 2011. 『ポピュリズムを考える民主主義への再入門』 (*Popyurizumu o kangaeru: minshu shugi e no sainyūmon*, Ned: Denken over Populisme: de Herintroductie van de Democratie). G2 book. Tokio: NHK Bukkusū (NHK ブックス).
- Z.N. 2011. 「国民が知らない反日の実態 - ネット右翼の正体」 ("Kokumin Ga Shiranai Hannichi No Jittai - Netto Uyoku no Shoutai", Ned: De Anti-Japanse realiteit dat mensen niet weten - de identiteit van de netto rechttervleugel.). *Atwiki.jp*. <http://www35.atwiki.jp/kolia/pages/446.html> (Geraadpleegd op 1 april 2016).
- Zaitokukai.info. 2017. 「在日特権を許さない市民の会」 ("Zainichi Tokken o Yurusanai Shimin no Kai", Ned: Associatie tegen het erkennen van Speciale Rechten voor zainichi Koreanen). *Zaitokukai.info*. <http://www.zaitokukai.info> (Geraadpleegd op 18 april 2017).
- Zimmermann, Martin. 2017. "Digital populism as a focus of research". *Phys.org*, maart 8. <https://phys.org/news/2017-03-digital-populism-focus.html> (Geraadpleegd op 3 april 2017).
- Otake, Hideo (大嶽秀夫). 2003. 『日本型ポピュリズム 政治への期待と幻滅』 (*Nihon gata popyurizumu: seijihe no kitai to genmetsu*, Ned: De Japanse Stijl van Populisme Verwachtingen en Ontgoocheling Tegenover Politiek). Chūko Shinsho 1708. Tokio: Chūō kōron shinsha (中央公論新社).
- Kimura, Masato (木村正人). 2006. 「ポピュリズム再考: 指導者民主制と決断主義」 ("Popyurizumu saikō: Shidō-sha minshu-sei to ketsudan shugi", Ned: Populisme Herbeken: Decisionisme en Leiderschapsdemocratie). 『ポピュリズムとローカリズムの研究: 東京の同化・統合のソース』 (*Popyurizumu to rōkarizumu no kenkyū: Tōkyō no dōka tōgō no risōsu*, Studie van Populisme en Lokalisme: Middelen van Assimilatie en Integratie van Tokio), 97–107.